NOVI Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKI DOM ZAGREB

APRIL 2022
ŠTEVILKA 78
ISSN 1331 - 548X

Dosedanjemu vodstvu Slovenskega doma Zagreb nov mandat

Kulturni praznik prvič ob Prešernovem spomeniku

Intervjuja: Zdenka Badovinac in Aleš Ekar

Potopis naše učenke: Kostarika

VSEBINA 78/2022

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

3 78.
4 Druženje ob Prešernu z zdravljico in figami
6 Dosedanjemu vodstvu podpora za naprej
7 Za članice ustvarjalne delavnice ni odmora
8 V Slovenskem domu Zagreb spet odmeva pesem
8 Duhovna sekcija se spet sestaja
8 Druženje ob kulturnem prazniku
9 Dan žena ob zvokih harfe
9 Izdajanje potrdil o životju
9 V pričakovanju boljših časov
10 Predstavljeni monografiji *Slovenske barve Zagreba in okolice* ter *Pavlinci in njihovi samostani*
11 Avsenik – življenje za glasbo
12 Klara Žel (1930 – 2022)
12 Nada Gajdarov (1935 - 2021)

SLOVENCI NA HRVAŠKEM

13 Društvena dogajanja so spet zaživela
13 Predsednica Zveze pri ministrici
14 V ospredju jezik, identiteta in mladi
14 Gradnja vzorčne turistično-izobraževalne kmetije v Prezidu
15 Retrospektivni razstavi mednarodne 13. in 14. virtualne likovne kolonije Čarolija barv in Tema brez teme
16 Skupno praznovanje Prešernovega dne v Istri
16 Mala šola slovenščine v Pulju
17 30 let likovnega ustvarjanja
18 Volilna skupščina društva
18 Obisk iz Ljubljane
18 Razstava Željke Podobnik
18 Srečanje Prijateljstvo brez meje
19 Izdelava nageljnov "na daljavo"
19 Hvala in srečno Elizabeti Knorr

POGOVARJALI SMO SE

20 Zdenka Badovinac - nova ravnateljica zagrebškega Muzeja sodobne umetnosti

NOVICE OD TU IN TAM

23 V Sloveniji (spet) sprememba oblasti
24 Od nove vlade bi si želeli več pozornosti, stabilnost in depolitizacijo odnosov
24 Z junijem veleposlaniški položaj prevzema Gašper Dovžan
25 V znamenju optimizma
26 Slovenske članice parlamentov sosednjih držav v Ljubljani
27 Skupna zdravstvena mreža v Istri
27 Slavoj Žižek: "Živimo v metafizičnem neredu"
28 2Cellos za obletnico članstva v OZN
28 Gostičevi dnevi se nadaljujejo

GOSPODARSTVO

29 20 let kluba v družbi Orbico Adriatic Wines
30 Od ladjedelnice pred stečajem do uspešnega podjetja

KULTURNA OBZORJA

32 Festivali, razstave, poezija....

MATERINŠČINA

33 Predstavljamo tri knjige slovenskih avtorjev
34 Al' prav se piše Kijev ali Kijiv?
34 Melita Vovk - portreti književnikov

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

35 Leto 2022 - Plečnikovo in Tartinijevo leto
36 Anton Aškerc (1856 – 1912)

ZA VSAKOGAR NEKAJ

37 Na Gorenjskem je fletno in okusno
38 Kostarika - naravni biser srednje Amerike

POLITIČNA SVETOVALNICA

40 Konec romantičnih časov

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
in **Svet slovenske nacionalne manjšine**
Mesta Zagreb
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za**
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Maria Bahun, Stanka Herak,
Polona Jurinić, Irena Pavlović,
Darko Šonc, Tanja Borčić Bernard.

Urednica:
Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:
Drago Balažič

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovenci-zagreb.hr

Velikonočna razstava ustvarjalne delavnice Šopek v Prešernovi dvorani Slovenskega doma Zagreb.
Foto: Agata Klinar Medaković

78.

Drage rojakinje, dragi rojaki, spoštovane bralke, spoštovani bralci!

Od zadnje številke Novega odmeva so minili dobri 4 meseci, a se je od takrat marsikaj spremenilo, žal ne na bolje. A začnimo z boljšim. Okoli novega leta, ko je izšla številka 77, smo bili še globoko v pandemiji, še več, kazalo je, da se razmere spet slabšajo, saj je število okužb še kar naraščalo. Razsajala je nova različica virusa, imenovanega omikron, za katero se je potem izkazalo, da je sicer bolj nalezljiva, da pa njene posledice vendar niso tako hude kot pri prejšnjih različicah in da, razen izjemoma, ne povzročajo tako težkega poteka bolezni. Na srečo. Kajti Hrvaška, tako kot Slovenija in nekatere druge države v naši soseščini, ni bila zelo uspešna pri nagovarjanju ljudi k cepljenju. In kljub še vedno razmeroma velikemu številu okužb, se je pritisk na bolnišnice postopoma zmanjšal, zlasti na intenzivnih oddelkih. Zato so tako države, kjer so dosegli visoko precepljenost, kot tudi tiste, kjer je bila ta nizka, postopoma začele odpravljati protikoronske ukrepe, kot so omejitve srečanj in prireditev ter na koncu celo odpravili obvezno nošenje zaščitnih mask. Korona je bila kar naenkrat "pozabljena"! Za kar gre zasluga žal tudi vojni v naši soseščini, v Ukrajini, ki jo je brezobzirno napadla Putinova Rusija. In to je tisto, kar nas lahko vse skrbi, saj postavlja svet pred novo nevarnost.

Zakaj se v Novem odmevu vedno znova vračamo k pandemiji koronavirusne bolezni? Zato, ker je ta močno vplivala na življenje ne le pripadnikov manjšin, tako kot vseh ostalih ljudi, pač pa z omejevanjem socialnega življenja in fizičnih stikov močno prizadela manjšinske skupnosti in društvene dejavnosti manjšinskih organizacij. Veliko napora, domiselnosti in iznajdljivosti bo treba, da se bo društveno življenje, kot ena pomembnejših oblik obstoja in delovanja manjšin spet vrnila v stare tirnice. O tem je bil govor na skupščini Slovenskega doma Zagreb, pa tudi na drugih prireditvah, ki jih je Slovenski dom Zagreb pripravil v zadnjih mesecih in o katerih pišemo v tej številki. Te so ponovno zaživele, pravo olajšanje je bila proslava ob slovenskem kulturnem prazniku, tokrat prvič ob lani postavljenem Prešernovem spomeniku na Bundeku, o kateri objavljamo obširno reportažo. Ljudje so začeli prihajati v »naš drugi dom«, Šopek je bolj ali manj deloval vseskozi, ustvarjalne članice so končno dočakala tudi javno, živo predstavitev svojih stvaritev, tudi druge sekcije so spet začele delovati, vaditi sta začela oba zbora, ki že načrtujeta nastope. Podobno je, kot lahko preberete v nadaljevanju, tudi v drugih slovenskih društvih na Hrvaškem. A mnogi so še vedno zadržani, tako da to še vedno ni enako, kot je bilo pred epidemijo.

V vseh manjšinskih društvih, ne le zagrebškem in ne le v slovenskih, pa se ukvarjajo še z enim problemom oziroma vprašanjem. Problem je, da se članstvo stara, vprašanje pa, kako pritegniti mlade, ki bi vdihnili novo energijo manjšinam in njihovim organizacijam. Manjšine, slovenska še posebej, se poleg tega ukvarjajo z osipom števila pripadnikov in mnogi z bojaznijo pričakujejo rezultate lanskega popisa, ki jih, ko gre za podatke o pripadnikih manjšin, neverjetno dolgo ni. O položaju slovenskih manjšin v sosednjih državah so govorili na prvem srečanju slovenskih članic parlamentov v Italiji, Avstriji, Madžarski in Hrvaški v Ljubljani. Prvič so v vseh parlamentih teh držav zastopane pripadnice slovenskih manjšin. Kot je znano, je to v Saboru Barbara Antolić Vupora.

Tudi v tej številki povzemamo dokaj intenzivno dogajanje med uradnim Zagrebom in Ljubljano, ki je bilo minuli dve leti dokaj umirjeno, vsaj deloma tudi zato, ker sta si nasproti stali vladi, ki sta ju vodili stranki podobnih ideoloških in političnih usmeritev. Ali se bo po volitvah v Sloveniji, ki so prinesle spremembo na oblasti, kaj spremenilo, bomo lahko ocenjevali šele čez čas. Prav tako je še prezgodaj za oceno, kaj sprememba oblasti v Ljubljani pomeni za manjšine v zamejstvu. Dejstvo je, da se odnos uradne Ljubljane do teh manjšin spreminja tudi odvisno od tega, katera stranka vodi resor za zamejce. A kot pravita že omenjena poslanka v Saboru in predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, slovenska manjšina od vlade v Ljubljani pričakuje ustrezno pozornost, podporo, stabilnost in depolitizacijo odnosov.

Na tem mestu posebej opozarjamo tudi na Odmevov intervju z novo ravnateljico zagrebškega Muzeja sodobne umetnosti Zdenko Badovinac, eno največjih strokovnjakinj in poznavalk sodobne umetnosti in dolgoletno direktorico ljubljanske Moderne galerije, ki je to ustanovo postavila ob bok največjim in najprestižnejšim muzejem sodobne umetnosti ne le na teh prostorih, pač pa tudi v evropskem in svetovnem merilu. Za MSU pravi, da ima potencial, da se še bolj uveljavi v mednarodnem prostoru. Ne dvomimo, da ji bo uspelo. Hrvaški kulturni krogi so njeno izbiro pozdravili. S kulturnega področja beležimo obletnici rojstva Jožeta Plečnika, ki je deloval tudi v Zagrebu in violinista Giuseppeja Tartinija, ki jima je v Sloveniji posvečeno leto 2022. Zanimiv pa je tudi potopis ene izmed udeleženk tečaja slovenskega jezika, ki je obiskala Kostariko in se navdušila nad odnosom tamkajšnjih prebivalcev do okolja in narave, ki velja za eno najbolj ohranjenih in biotsko raznovrstnih na našem planetu. Nas pa je avtorica navdušila z znanjem slovenskega jezika.

Verjamemo, da boste ob branju 78. številke Novega odmeva izvedeli kaj novega in našli v njej tudi kaj zanimivega ter da jo boste z zadovoljstvom vzeli v roke.

(dab)

ODZIV

Prešerno ob Prešernu, Novi odmev št. 77

Na reportažo ob odkritju spomenika Francetu Prešernu na Bundeku se je odzval takratni uslužbenec Veleposlaništva RS v Zagrebu Bernard Šrajner, ker njegovega imena nismo navedli med tistimi, ki so pripomogli k uresničitvi tega projekta. Kot je zapisal na enem od družbenih omrežij, le deloma drži trditev, da je po odhodu veleposlanice Smiljane Knez projekt prevzel Matjaž Marko, saj ga ta ni končal. Kot pravi, ima dokaze, »da je njegov projekt na dan 1. 8. 2021 imel že nepokrite stroške v vrednosti okoli 7000 evrov, oz. okoli 7000 evrov nad predvidenimi stroški projekta, v nepokrite stroške tudi še ni vštet podstavek s napisom in ostale drobnarije«. Zato meni, da bi bilo pošteno ob imenu Matjaža Marka napisati tudi njegovo ime.

S tem se v uredništvu Novega odmeva sicer lahko strinjamo, vendar naj pojasnimo, da dogajanj in relacij na veleposlaništvu in drugih ozadij glede tega projekta nismo raziskovali in jih nismo niti poznali. V reportaži je bila zgolj na kratko - iz razpoložljivih virov - povzeta zgodovina nastanka spomenika. Tudi ni bil namen zapisa tehtanje ali navajanje vseh, ki so pripomogli k temu, da na Bundeku končno stoji spomenik največjemu slovenskemu pesniku, zato smo gotovo še koga – nenamerno! - pozabili omeniti. Vsem, ki smo jih izpustili, se zato opravičujemo.

Uredništvo

Druženje ob Prešernu z zdravljico in figami

Letošnji slovenski kulturni praznik smo sredi strogih epidemioloških ukrepov le uspeli proslaviti ob jezeru Bundek, kjer od nedavno stoji kip Franceta Prešerna. Dogodka se je udeležilo veliko Slovencev in prijateljev Slovenije.

7. februarja, ko je na Hrvaškem divjal peti val epidemije koronavirusa, je bila odločitev o obeležitvi slovenskega kulturnega praznika na odprtem, v zagrebškem parku Bundek, edina pravilna. Da so ljudje zares željni druženja in dogodkov je potrdila množica, ki se je na sončen zimski dan zbrala pri Prešernu. Po Zdravljici, ki jo je recitiral **Matic Zakonjšek** ob spremljavi **Ivana Šimatovića** na kitari, sta pred spomenikom Prešernu spregovorila predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc** in slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Vojislav Šuc**. »Veseli me, da smo ravno ob kulturnem prazniku organizirali prvo prireditev po odkritju Prešernovega spomenika na Bundeku in da se je zbralo dosti ljudi. Upam, da bomo v tej smeri tudi nadaljevali, da bomo bodoče prireditve Slovenskega doma Zagreb organizirali pri Prešernu,« je dejal Darko Šonc. Veleposlanik Vojislav Šuc je prav tako poudaril pomembnost Prešernovega spomenika v Zagrebu, posebej na kulturni praznik, ki je »gotovo povod, da premislimo o vseh sporočilih, ki jih je Prešeren dal Slovencem, naši kulturi, svetu, Evropi. To so sporočila miru, sporočila bratstva, sodelovanja med narodi. Nenazadnje tudi sodelovanje in bratstvo med Slovenci in Hrvati. Ta sporočila imajo brezčasno vrednost in so vedno aktualna. Morda v današnjem času, ko je svet v nekem kaotičnem, tranzicijskem času, so ta sporočila še posebej pomembna,« je dejal veleposlanik Šuc. Dodal je, da je nenazadnje Prešeren tisti, ki je utrdil slovensko kulturo, ki je Slovencem dajala moč in notranjo energijo, da so skozi celotno zgodovino preživeli kot Slovenci, ohranili identiteto slovenskega naroda in tudi skozi kulturo dobili okvir za svojo samostojno državo.

Kulturnega praznika ob Prešernovem spomeniku na Bundeku se je udeležilo veliko hrvaških Slovencev in prijateljev Slovenije. V ospredju slavnostna govornika veleposlanik RS na Hrvaškem Vojislav Šuc in predsednik Slovenskega doma Zagreb Darko Šonc.

V kulturnem programu sta sodelovala Matic Zakonjšek in Ivan Šimatović (z desne).

Prešernove fige

Kulturni praznik je vsekakor ena osrednjih priložnost, da se v Zagrebu zberejo vsi tukaj živeči Slovenci. Med njimi je tudi **Marta Bambič Bijelić**, ki na Hrvaškem živi že 35 let: »To je zelo pomemben dan za vse Slovence, kjerkoli živijo. Posebej meni, ker sem diplomirala slovenščino, v Zagrebu pa živim že 35 let in me zelo veseli vsakič, ko lahko govorim slovensko.«

Ustvarjalna delavnica Šopek je ena redkih, ki je kljub pandemiji delovala v zagrebškem Slovenskem domu, za kulturni praznik pa so članice pripravile prešernove fige. Po kakšnem receptu, nam je zaupala voditeljica **Stanka Novković**: »Po originalnem receptu bi jih bilo dobro namočiti v vino, ampak mi smo starejši in nismo alkoholiki, tako da smo jih namočile v vodo. Potem smo jih lepo oblikovale, prelile s čokoladno glazuro in

Članice ustvarjalne delavnice Šopek so naredile izvrstne Prešernove fige, pa čeprav niso bile namočene v vinu temveč v vodi, kot je pojasnila Stanka Novković.

na koncu po vrhu naribale pomarančno lupinico ter jih prinesle sem. Ni preveč zamudno za gospodinje, ki imajo nekaj več let in izkušenj.«

Prešernove fige so bile zelo okusne, res odlične. To nam je pritrdil tudi dolgoletni član Slovenskega doma Zagreb **Igor Toš**: »Odlične so. Spomnim se iz otroških let, ko so nas učili v šoli, da so Prešerna klicali doktor Fig, ker je imel vedno v žepih fige in jih je delil otrokom. Tako da je bila odlična ideja pripraviti fige za današnjo prireditev.«

O odpravljanju posledic pandemije v manjšinskih organizacijah

Prireditev, ki sta jo organizirala Slovenski dom Zagreb in slovensko veleposlaništvo, je potekala v Aleji pesnikov v zagrebškem parku Bundek. Udeležila se je je tudi predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbara Riman**: »Moram poudariti, da je društvo v Zagrebu eno redkih, ki je obeležilo Prešernov dan na tak način, drugačen in inovativen. Osebno se danes tukaj počutim zelo lepo. To je enkratna priložnost za dogovore o prihodnjem delovanju, ko bo enkrat pandemije konec,« je dejala. Prav posledice, ki jih je pandemija pustila na delovanje manjšinskih društev, so bile glavna tema pogovorov med slovenskim druženjem ob Prešernu. »Slovensko društvo na Reki kot tudi številna druga društva žal v tej pandemiji delujejo le v skrajnih primerih, člani se zbirajo zelo občasno. To predvsem vpliva na otroke, na mlajše, pa tudi na starejše člane, ki so navajeni enkrat tedensko obiskati naše prostore. Resnično upam, da pandemija ne bo pustila večjih sledi na slovensko skupnost na Hrvaškem,« je svojo zaskrbljenost izrazila Barbara Riman.

Zadnji dve leti, odkar je svet obremenjen s pandemijo, sta bili za manjšinsko skupnost na Hrvaškem zelo težki, pravi predsednik društva Slovenski dom Zagreb Darko Šonc. Članstvo je staro in se zaradi pandemije boji druženja v zaprtih prostorih. »Kriza v društvih je še večja zaradi starejšega članstva. Pogovarjal sem se s predstavniki drugih društev v Zagrebu in vsi imajo enake težave,« pravi Darko Šonc.

Ko smo lani postavili ta spomenik, smo si želeli, da bi to postalo še eno zbirališče ne le nas Slovencev, ampak tudi vseh drugih Zagrebčanov, je dejal Darko Šonc.

Na druženju od Prešernu smo opazili tudi znanega gosta Slovenskega doma Zagreb, hrvaškega in slovenskega pesnika **Božidarja Brezinščaka Bagolo**: »Zelo vesel sem, da sem imel priložnost prvič videti ta spomenik, ki mi je zelo všeč. Mislim da je umetnik uspel Prešerna prikazati zelo enkratno. Posebej pa sem vesel zaradi množice, ki se je zbrala tukaj, to je res lepo.« Brezinščak Bagola nam je zaupal, da je napisal tudi knjigo *Zdravljica – dobrososedstvo med Hrvati in Slovenci*, ki pa je v Zagrebu še ni predstavil. »Ta moja knjiga je izšla pred dvema letoma, ampak zaradi epidemioloških ukrepov nismo imeli promocije v Slovenskem domu Zagreb. Gre za knjigo mojih memoarskih zapisov, esejev in radijskih pogovorov. Ta knjiga je bila tudi spodbuda, da so me lani sprejeli za častnega člana slovenskega Društva pisateljev.«

Tudi predsednik slovenskega doma Zagreb Darko Šonc gleda v prihodnost in meni, da bodo potrebni majhni koraki, da se bodo člani ponovno sprostili in začeli prihajati v prostore društva. »Moramo začeti s sproščenimi programi, morda ne s predavanji ali podobnim, temveč s sproščenim druženjem ob kozarčku in prigrizku. In potem bomo videli, kaj se bo zgodilo.«

Aleja pesnikov, kjer v Zagrebu stoji kip Franceta Prešerna in jezero Bundek pa vsekakor s prihodom bolj toplih dni ponujata lep prostor za druženje, česar si Slovenci v Zagrebu še kako želijo.

Tanja Borčić Bernard
Foto: Antun Bukovec, akm

"Ko smo lani postavili ta spomenik, smo si želeli, da bi bilo to novo zbirališče. Ne le nas Slovencev, temveč vseh Zagrebčanov, vseh tistih, ki spoštujejo in imajo radi naravo, mir, jezero, vodo. In zato sem vesel, da smo se danes prvič zbrali na tem mestu in skupaj doživeli ta trenutek ob slovenskem kulturnem prazniku. Želim še povedati, da edino kar manjka, je prešernost, veselo in razigrano vzdušje. Prešeren že zdavnaj ni samo pesem, beseda, temveč veliko več. Prešeren je tudi kulinarika, zato vam bomo danes postregli s specialiteto, ki ji pravimo prešernova figa. Hvala našim članicam kreativne skupine Šopek, ki so fige tudi pripravile."

Darko Šonc, utrinek iz slavnostnega govora

Volilna skupščina Slovenskega doma Zagreb

Dosedanjemu vodstvu podpora za naprej

20. aprila je bila v Prešernovi dvorani redna volilna skupščina društva, ki jo je vodil predsednik Darko Šonc. „Leto 2021 je bilo zelo nenavadno, nihče ni mogel pričakovati, kaj vse bomo doživeli in kaj bo prinesla pandemija koronavirusa" je izpostavil pred podrobnim poročilom o delu Slovenskega doma Zagreb v minulem letu.

V letu, ki je za nami, nedvomno izstopata dva velika kulturna dogodka, pomembna za Slovence na Hrvaškem: „Lahko smo zelo zadovoljni, saj smo 28. junija v zagrebškem HNK-ju svečano odkrili doprsni kip Bojana Stupice, 18. oktobra pa v Aleji pesnikov na Bundeku v sodelovanju s slovenskim veleposlaništvom spomenik Francetu Prešernu. Slovesnosti sta se udeležila in kip odkrila slovenski predsednik **Borut Pahor** in predsednik Hrvaške **Zoran Milanović**" je poudaril Šonc. Kljub pandemiji je nepretrgano potekal pouk slovenskega jezika, ki ga vodi **Marja Crnković**, njej in učencem se je zahvalil za pogum, enako tudi članicam ustvarjalne delavnice Šopek za nepretrgano delovanje. Ena od pestrejših aktivnosti je bila založništvo - natisnjena je bila knjiga članice **Polone Jurinić** o pavlinskih samostanih kot tudi tri številke Novega odmeva, ki jih v teh težkih časih ni bilo enostavno narediti.

Z obnovo v potresu poškodovanega doma se je začelo januarja. V Prešernovi dvorani smo zamenjali okna, uredili kabelsko in internetno povezavo. Popravljena je ozvočitev, prostori so globinsko očiščeni in popleskani, postavljen je nov sistem odpiranja vhodnih vrat, delno je popravljen strop.

Kdaj bomo pod svojo streho?

Darko Šonc je poročal tudi o poteku odkupa prostorov društva, ki ni enostaven. Nove razmere so zahtevale nove prijeme v pogajanjih in iskanje novih rešitev in z intenzivnim delom, lobiranjem, pojasnjevanjem in seznanjanjem mnogih vplivnih oseb iz političnega življenja. Pomembno je, da je zahteva za odkup prostorov pri hrvaški vladi, ki je v Operativnem načrtu za nacionalne manjšine za obdobje 2021-2024 decidirano določila, da se Slovenskemu domu Zagreb omogoči odkup sedanjih poslovnih prostorov ali pa podaritev.

Predsednik Nadzornega odbora **Marjan Dirnbek** je prebral poročilo o poslovanju v letu 2021, Darko Šonc je podal poročilo o finančnem in materialnem poslovanju z zaključnim računom za leto 2021, ki so ju člani skupaj s poročilom o delu in finančnim načrtom za letos sprejeli.

Na skupščini so člani odločali tudi o vodstvu društva v prihodnjem mandatu. Predsedujoči je bil mnenja, da je dosedanje vodstvo v preteklih štirih letih dobro vodilo društvo. Edini kandidat za predsednika društva je bil dosedanji predsednik Darko Šonc, ki je znova dobil podporo članov, enako tudi dosedanji podpredsednik **Silvester Kmetić**. V organe društva so bili izvoljeni: **Darko Šonc, Silvester Kmetić, Borut Gulič, Rolando Nikčević, Agata Klinar Medaković, Stanka Herak, Stanka Novković, Marjan Dirnbek** in **Matic Zakonjšek** za člane Upravnega odbora, **Franc Rop, Višnja Mordej** in **Martina Oblak Pehnec** pa za člane Nadzornega odbora.

Dosedanje vodstvo Slovenskega doma Zagreb je dobilo podporo za dosedanje delo in zaupanje za nov mandat. Foto: akm

Novi-stari predsednik je predstavil načrt dela za leto 2022, v katerem poleg rednih dejavnosti, ki jih izvajajo sekcije društva, izstopa svečani koncert zbora Slovenski dom Zagreb, s katerim bo junija v Mali dvorani Vatroslava Lisinskega obeležena zdaj že 92. obletnica zbora. Predlagal je ustanovitev telesa, ki bi pripravilo pismo, s katerim bi skušali animirati in pritegniti nove člane v društvo. V sodelovanju s slovenskim veleposlaništvom bomo proslavili dan državnosti, načrtuje se razstava **Tonija Politea** o slovenskem dizajnu, predstavitev zgodovine društva v treh oknih Prešernove dvorane, tiskanje knjige našega člana **Alojza Slavka Kramarja** o Slovencih v taborišču Jasenovac in knjige o gospodarskem, znanstvenem, kulturnem in duhovnem doprinosu Slovencev na Hrvaškem, avtorja **Filipa Škiljana**, kot tudi izid treh ali štirih številk Novega odmeva.

Agata Klinar Medaković

Marčevski in še bolj decemberski potres leta 2020 sta precej poškodovala tudi stavbo in prostore, v katerih je Slovenski dom Zagreb. Najnujnejša sanacija posledic se je začela januarja. V Prešernovi dvorani so bila zamenjana okna, prostori globinsko očiščeni in popleskani, delno je popravljen strop….

Po letu 2018 ima Slovenski dom Zagreb administrativno tajnico. Od marca to vlogo opravlja **Nika Klepec**, ki se je pred časom iz rojstnega Laškega preselila v Zagreb. Po poklicu je diplomirana mediatorka v turizmu, s turizmom pa je povezana tema njene magistrske naloge v pripravi. Če imate kakršnekoli opravke ali vprašanja v zvezi z društvom Slovenski dom Zagreb se lahko na Niko Klepec obrnete vsak dan med 10. in 13. uro.

Telefon: 01-4855 171, e-pošta: slovenski-dom@zg.t-com.hr

Za članice ustvarjalne delavnice ni odmora

Ne glede na okoliščine, v katerih živimo že skoraj dve leti, ustvarjalna delavnica Šopek nadaljuje delovanje brez prekinitev in po načrtu, ki so si ga članice zastavile. Za razliko od minulih dveh let pa so letos svoja dela spet lahko razstavile na ogled v Slovenskem domu Zagreb, nad čimer so bile navdušene tako šopkovke kot številni obiskovalci.

Za tokratni pust so 1. marca pripravile retrospektivo nekaterih pustnih mask, ki so nastale na delavnici v preteklih letih. Obisk je bil nad vsemi pričakovanji in razstava je prerasla v pravo veselico. Bilo je pričakovati, da obiskovalci ne bodo prišli našemljeni v pustne maske, saj so tako ali tako bile zapovedane maske, tiste svetlo modre, ki naj bi ščitile pred širjenjem koronavirusne bolezni. Toda mnogi so na razstavo prispeli v pravem pustnem razpoloženju. Izstopali so Kleopatra, žalostni klovn, mali kavboji in dama iz Benetk. Po dolgem času, v katerem je bila udeležba na podobnih dogodkih skromnejša ali pa prireditev zaradi vseh omejitev niti ni moglo biti, smo končno lahko začutili tisto pravo razpoloženje, zapeli smo in nekateri so celo zaplesali.

Kavboji in nindže so zasedli Slovenski dom Zagreb.

O pustovanju v SDZ je prispevek posnela tudi ekipa TVS. Ogledate si ga lahko na https://www.rtvslo.si/rtv365/arhiv/174853443?s=tv od 19:15 minute naprej.

To je bila še dodatna spodbuda šopkovkam za pripravo tradicionalne velikonočne razstave, ki se je po lanski on-line izvedbi zaradi epidemije letos vrnila na staro, v Slovenski dom brez omejitev, v pravo veselje tako ustvarjalkam kot stalnim obiskovalcem njihovih razstav.

Ob odprtju razstave 13. aprila je predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc** izrazil zadovoljstvo nad delom ustvarjalne delavnice, s svojim odličnim igranjem pa je ta dogodek popestrila pianistka **Neža Pogačar**.

Pridne Šopkovke so bile nagrajene z velikim aplavzom: Stanka Herak, Božica Vodeničar, Adica Dobrić Jelača, Višnja Mordej, Stanka Novković, Marija Bjelić, Željka Šonc, Ana Marić (z leve).

Članice ustvarjalne delavnice so tokrat presenetile s slikami, narejenimi v novi tehniki, t.i. *pouring paint*, zanimivi po tem, da umetnice ustvarjajo slike brez čopiča. Prešernova dvorana Slovenskega doma Zagreb, je zasijala z bogato paleto, s sijajnimi svetlimi barvami, ki vzbujajo občutek prebujanja življenja ne le po zimi, temveč tudi po temnih in težkih dnevih in mesecih. Ob slikah, ki so zapolnile stene dvorane, so bile tudi unikatne poslikane pisanke in obvezni šopki iz papirja. K prazničnemu vzdušju so dodatno pripomogle pisanke, poslikane s slovenskimi motivi, cvetovi narcis, modrega glavinca, vijolic, zvončkov in trobentic.

Stanka Novković, foto: akm

Razstavljene slike v novi tehniki, zanimivi po tem, da umetnice slikajo brez čopiča.

PEVSKI ZBOR

V Slovenskem domu Zagreb spet odmeva pesem

Dočakali smo. Da lahko spet ubrano pojemo. Čeprav po daljšem premoru vnovični začetek ni bil prav obetaven, saj je na prvo vajo prišla le polovica pevk in pevcev, pa se je na naslednji vaji slika popravila. Odziv je bil boljši in spet smo začeli resno vaditi.

Leto in pol je trajal premor. Vmes smo nekajkrat poskušali z vajami, ampak korona je bila vselej močnejša. Zdaj vendar upamo, da bomo lahko nadaljevali tako, kot je bilo pred pandemijo in da se bo v Zagrebu spet slišala slovenska pesem. Spet vadimo in smo odločni. Imamo resne načrte. 90. obletnico zbora smo leta 2020 preskočili, a to ne pomeni, da smo nanjo pozabili. Načrtujemo proslavo in koncert junija v mali dvorani Vatroslava Lisinskega. Pripravljamo se tudi na druge prireditve, katerih priprave so že v teku, kot na primer na srečanje zborov Primorska poje. Ponosni smo, da smo del te prireditve in da bomo, če bo vse po sreči, nastopili na prireditvi konec maja v Cerknem, za kar se že intenzivno pripravljamo. Prav tako naj bi obiskovalci spet prisluhnili zborovskemu petju v Slovenskem domu Zagreb. V goste bomo povabili zbor iz Pulja ali Umaga. Ne moremo nadoknaditi zamujenega, bomo pa nadaljevali veselo v prihodnost. Končno naj naša srečanja spet zaživijo kot nekoč.

Pevci so komaj dočakali ponovni začetek vaj. Foto: Marjan Dirnbek

Stanka Herak

Duhovna sekcija se spet sestaja

V začetku marca je tudi mešani pevski zbor A. M. Slomšek začel vaditi. Bili smo zelo navdušeni, da smo se po 29. oktobru 2021 spet zbrali. Vaje so vsak petek ob 15.30 uri, vendar se jih nekateri zaradi bolezni žal ne udeležujejo. Stike z njimi vzdržujemo po telefonu in upamo, da se nam bodo kmalu pridružili. Ob obiskovanju vaj se vsi trudimo in pazimo, da ne bi v Slovenski dom Zagreb prinesli okužbe s covidom-19.

Z novim zborovodjem **Luko Hosuom**, ki se na vajah trudi, da bi bil čim boljši, smo pevci zadovoljni. Vadimo pesmi za slovenske maše, saj upamo, da jih bomo kmalu dočakali. Pričakujemo namreč, da bo v kratkem v Zagreb spet začel prihajati duhovnik iz Slovenije.

Olga Tkalčec

Po „prisilnem premoru“ zaradi Covida, imajo člani mešanega pevskega zbora A. M. Slomšek končno spet vaje. Foto: Olga Tkalčec

Druženje ob kulturnem prazniku

Člani Slovenskega doma Zagreb, ki so se odzvali vabilu na druženje ob slovenskem kulturnem prazniku, so 8. februarja v Prešernovi dvorani preživeli prijeten večer s pesmijo in sproščenim pogovorom. Glasbena kulisa druženju je sčasoma utihnila, saj so spontano zadonele slovenske pesmi članov zbora, ki so tako kot ostali člani povedali, da zelo pogrešajo druženja in aktivnosti v društvu. Beseda je tekla o minulem času, predvsem pa o zdravstvenem stanju in željI, da se razmere normalizirajo, saj si vsi želijo čim več dogodkov v njihovem drugem domu.

(akm)

Druženje se je vsem dobro prileglo. Foto: akm

Dan žena ob zvokih harfe

Tudi v Slovenskem domu Zagreb smo 8. marca obeležili mednarodni dan žena. S koncertom na harfi ga je polepšala **Tara Franjić**, učenka profesorja **Daliborja Bernatovića** na Konservatoriju za glasbo in balet Maribor. Svoj prispevek slovesnosti je dala tudi znana hrvaška harfistka **Marija Mlinar**, ko je spontano zaigrala svoji najljubši slovenski pesmi. Obe glasbenici sta bili za svoj nastop nagrajeni z dolgotrajnim aplavzom občinstva, ki ni skrivalo navdušenja nad bogatimi in plemenitimi zvoki harfe, polnimi čustev. Predsednik **Darko Šonc** je vsem članicam SDZ čestital za Dan žena in jim zaželel, da bi bile srečnejše in zadovoljnejše ter jih povabil na druženje po prekrasnem glasbenem večeru.

(akm)

Nastop mlade harfistke Tare Franjić. Foto: akm

IZGNANCI

Izdajanje potrdil o življenju

27. januarja smo v Slovenskem domu Zagreb že dvanajsto leto organizirali izdajanje potrdil o življenju. O tem, čemu služijo ta potrdila, smo že pisali v prejšnjih letih. Tokrat smo omogočili, da so za bolne (nepokretne) članice **Nežo, Marijo** in **Angelo** prinesli podpisane dokumente in osebne izkaznice njihovi sinovi - **Damir Sadiković, Boris Kosaber** in **Josip Kovačić**. Izgnancem je v veliko pomoč, da lahko vse uredijo na enem mestu. Prav tako jim samim ni treba pošiljati potrdil na upravne enote v Slovenijo, saj je vse to naredila referentka **Ivanka Filipan** iz Veleposlaništva republike Slovenije, za kar smo ji neizmerno hvaležni. Moram še dodati, da nas je presenetila **Frida Petek**, ki nas je razveselila z obilnimi poticami. Žal pa je izostala obljubljena pomoč ostalih članic pri organizaciji sprejema članov, uveljavljanju ukrepov in izdajanju potrdil. Tako, da je vse ostalo na mojih ramenih in ramenih gospe Filipan.

KraS

Ob izdajanju potrdil v Slovenskem domu Zagreb. Tokrat so lahko namesto treh obolelih članic prišli njihovi sinovi. Na sliki je na sredi Marijin sin Josip Kovačić, levo Ivanka Filipan in desno Alojz Kramar. Foto: Jozefa Bogolin

SLOVO OD STAREGA LETA

V pričakovanju boljših časov

V Slovenskem domu Zagreb je bilo 28. decembra tradicionalno srečanje članov, ki so se od leta 2021 poslovili z druženjem ob slovenskih in hrvaških melodijah. Čeprav se ni zbralo veliko število članov, so bili tisti, ki so prišli, dobre volje in veseli, saj so že dolgo hrepeneli po dobri stari družbi in jih tudi koronavirus ni mogel ustaviti. V nasprotju s časom pred epidemijo tokrat žal ni prišel **Branko Sotošek** s svojima hčerkama, ki so nas pred leti razveseljevali in zabavali z igranjem „v živo". Smo si pa pomagali s posneto glasbo in najpogumnejši so se zavrteli ob zimzelenih in vsem dobro znanih slovenskih in hrvaških skladbah. Vmes smo si z zanimanjem in radovednostjo izmenjevali zgodbe in pričevanja o tem, kaj vse se nam je dogajalo v tem čudnem času. Ko smo se razšli, pa smo si za prihajajoče leto zaželeli samo eno: zdravja, kar je v svojem kratkem nagovoru poudaril tudi predsednik **Darko Šonc**. Leto 2021 je za nami. Ni bilo ravno lepo, bomo pa se potrudili in tudi iz njega potegnili najboljše in izšli boljši!

(akm)

Tudi ekipa RTV Slovenija iz Maribora z novinarjem **Dušanom Tomažičem** je obiskala naše slovo in za oddajo Rojaki pripravila prispevek o društvu. Ogledate si ga lahko na: https://365.rtvslo.si/arhiv/rojaki/174837878 Foto: akm

Predstavljeni monografiji *Slovenske barve Zagreba in okolice* ter *Pavlinci in njihovi samostani*

Obe dvojezični monografiji sta že izšli, ena predlani, druga lani, a sta bili zaradi neugodnih epidemioloških razmer in potresa številnemu občinstvu v Slovenskem domu Zagreb predstavljeni šele 16. marca letos. Monografija Slovenske barve Zagreba predstavlja umetnike slovenskih korenin in njihova dela v hrvaški prestolnici in okolici, Pavlinci in njihovi samostani pa govori o delovanju pavlincev in predstavlja pavlinske samostane na Hrvaškem in v sosednjih državah.

Avtorica **Polona Jurinić**, dolgoletna članica Slovenskega doma Zagreb je ob predstavljanju monografij med drugim izpostavila: „Monografija Slovenske barve Zagreba in okolice vsebuje fotografije stavb pred zagrebškim potresom, ki je na večini teh povzročil precejšnjo škodo. Predstavljeni so umetniki slovenskih korenin in njihova dela, ki so v Zagrebu in okolici; monografija odpira pogled v mnoge cerkve, muzeje, galerije, ulice, trge in parke, ki so jih opremili in uredili slovenski umetniki ali hrvaški umetniki slovenskih korenin."

Polona Jurinić je v monografiji Slovenske barve Zagreba in okolice zbrala podatke o Slovencih, ki so s svojim delom pustili pečat v arhitekturi, kiparstvu in slikarstvu v Zagrebu, Samoboru, Kučah, Sesvetah, Vrapču, Markuševcu, Remetah in drugod.

Monografijo Pavlinci in njihovi samostani je avtorica pisala štiri leta, obdelala je 46 samostanov in 16 cerkva ter kapelic na področju Hrvaške, Slovenije, Banata in Bačke. Kot je povedala, ji je pri njenem nastanku z dragocenimi nasveti pomagal filolog in literarni zgodovinar, akademik **Josip Bratulić**, ki je na predstavitvi govoril o pavlincih, njihovi zgodovini, pomenu in sledovih na našem območju.

Predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc** je poudaril, da je avtorica v pisanje monografij vložila veliko energije in truda, omenil je vse njene do sedaj napisne knjige ter se ji zahvalil za njeno bogato in plodno delo.

Monografiji sta izdala Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb in Slovenski dom Zagreb. Prelistate ju lahko na naši spletni strani: www.slovenci-zagreb.hr pod rubriko založništvo.

(akm)

Predstavitev monografij sta z nastopom popestrila pevec **Matic Zakonjšek** in pianistka **Neža Pogačar.** Izvedla sta Serenado skladatelja Josipa Hatzea in pesem Ko mislim nate avtorja Rada Simonitija. V ozadju: akademik Josip Bratulić

Kljub še vedno veljavnim epidemiološkim ukrepom proti koronavirusu, se je vseeno zbralo lepo število članov in avtoričinih prijateljev. Vse foto: akm

Avsenik – življenje za glasbo

V Slovenskem domu Zagreb so se 27. aprila razlegale melodije legendarnega Slavka Avsenika, čigar družinski prijatelj in dober poznavalec njegove glasbe Aleksij Jercog je ob predstavitvi svoje knjige *Avsenik – življenje za glasbo* s svojim ansamblom pričaral nepozabno doživetje.

„Že kot otrok sem pasivno vsrkal Avsenikove melodije, saj se je pri nas doma stalno vrtela njegova glasba. Ko sem bil star kakih sedem let, so me starši napotili k študiju harmonike in kaj je lepšega kot igrati na harmoniko Slavkove viže! Začelo se je z Golico in Slovenija odkod lepote tvoje", je uvodoma dejal Aleksi Jercog v pogovoru z **Metko Pušenjak**, urednico Mladinske knjige iz Ljubljane, s katero sta predstavila knjigo. Ko je nekoč kot glasbeni recenzent dobil nalogo, da za Primorski dnevnik naredi intervju s Slavkom Avsenikom, ki je medtem že prenehal z aktivnim delovanjem, se je spoznal tudi z njegovim sinom **Gregorjem**. Ta ga je povabil na obisk k njim v Begunje na Gorenjskem in tako je začel prihajati k njim. Spoznal je vse družinske člane, počasi je njihov odnos prerasel v prijateljstvo, zelo je bil navezan na Avsenikovo soprogo Brigito, ki je verjela vanj in mu dovolila, da je objavil njihovo arhivsko gradivo.

Metka Pušenjak in Aleksi Jercog.

Pomembnost Avsenikove glasbe za zamejce

Avtor in urednica sta se dotaknila tudi velike pomembnosti Avsenikove glasbe med slovenskimi zamejci na Tržaškem in okolici - njihovega navdušenja, ko so v petdesetih letih prejšnjega stoletja igrali v Dolini in se je zbrala ogromna množica ljudi, ki ni želela plesati, temveč jih samo poslušati. Do takrat so jih namreč lahko slišali le po radiu. Leta 1954, ko je Trst prišel pod Italijo, so Slovenci to glasbo čutili kot svojo avtentično glasbo.

Seveda lahko več o velikanu slovenske narodno-zabavne glasbe izveste v knjigi, ki jo je knjižnica Slovenskega doma Zagreb dobila v spomin na dogodek, ki ga je v organizaciji Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb povezovala **Agata Klinar Medaković**.

Slavko Avsenik, eden najpopularnejših narodno-zabavnih glasbenikov, bo v slovenski glasbeni zgodovini zapisan s svojim ansamblom, ki je imel največ poslušalcev, kar jih je kdaj imel kakšen slovenski pevec, glasbenik ali ansambel. Slavko je z izjemnim glasbenim darom ustvaril nepozabne zvoke harmonij in ritmov, večina besedil Avsenikovih skladb pa je prežeta z duhom poetike ljudskega pesništva.

Aleksi Jercog je glasbeni urednik na slovenskem programu RAI v Trstu, publicist in glasbenik. Je avtor štirih knjig in dokumentarnega filma o Avsenikih. V preteklosti je igral kot harmonikar in klaviaturist v več zamejskih ansamblih, nazadnje pa kot spremljevalec vokalnega terceta Kresnice.

Ansambel Aleksi Jercog & prijatelji je ob nekaj Avsenikovih zaigral tudi dve Jercogovi skladbi.
Obe foto: akm

V SPOMIN

Klara Žel (1930 – 2022)

8. marca nas je po kratki bolezni zapustila naša Klara. Rodila se je 1930 v Brengovi (po domače v Zibotah) pri Cerkvenjaku. Velik del otroštva je preživela

pri babici in dedku v Sv. Trojici v Slovenskih goricah, kjer je tudi končala osnovno šolo. Med vojno je pri 13 letih morala iti v Avstrijo služit t. i. „Pflichtjahr", ki so ga kot obvezno delo v kmetijstvu in gospodinjstvu uvedli nacisti za mlade ženske. Po lastnih besedah je takrat preživela veliko strahu, pestilo jo je močno domotožje, najhujša pa so bila mnoga bombardiranja, med katerimi se je zatekla v klet. Po vojni je dve leti živela in delala pri svoji sestrični na Bledu, kasneje pa ji je teta iz Zagreba ponudila delo pri enem zobozdravniku v Slovenski ulici v hrvaški prestolnici, kjer je živela in delala do upokojitve.

Bila je zelo priljubljena dolgoletna aktivna članica Slovenskega doma Zagreb in ni bilo člana, ki je ne bi poznal. Težko jo je opisati z nekaj besedami, ker je bila Klara oseba številnih dejavnosti in zanimanj - pevka, pesnica, recitatorka, jodlarka, igralka, maškara, mažoretka, manekenka... Predvsem pa draga, mila in nežna oseba. Vedno je bila nasmejana in razpoložena. Imela je rada ljudi in vse okrog sebe in vsi, ki smo jo poznali, smo to preprosto čutili. O vsem tem najbolj pričajo njene pesmi, ki jih je izdala pod naslovom Pesmi življenja. Nikoli ni pozabila svojih slovenskih korenin, svoje Svete Trojice, kar je zapisala tudi v pesmi Moja Sv. Trojica. Ob izidu zbirke Pesmi življenja je med drugim zapisala: „Lahko rečem, da me je skozi celo življenje spremljala pesem in ona mi je vedno bila najbolj pri srcu!"

Priljubljena je bila tudi med varovanci Doma za starejše občane Maksimir, kjer je bivala in bila aktivna v številnih aktivnostih.

Klara Žel je večni mir našla 13. marca na pokopališču v Sv. Trojici. Draga Klara, naj ti bo lahka slovenska zemlja.

Irena Pavlović

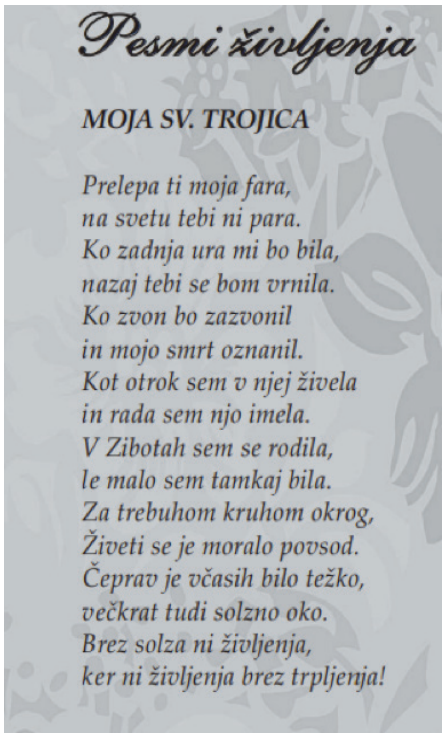

Pesmi življenja

MOJA SV. TROJICA

Prelepa ti moja fara,
na svetu tebi ni para.
Ko zadnja ura mi bo bila,
nazaj tebi se bom vrnila.
Ko zvon bo zazvonil
in mojo smrt oznanil.
Kot otrok sem v njej živela
in rada sem njo imela.
V Zibotah sem se rodila,
le malo sem tamkaj bila.
Za trebuhom kruhom okrog,
Živeti se je moralo povsod.
Čeprav je včasih bilo težko,
večkrat tudi solzno oko.
Brez solza ni življenja,
ker ni življenja brez trpljenja!

V SPOMIN

Nada Gajdarov (1935 - 2021)

9. decembra 2021 se je poslovila naša kolegica in prijateljica Nada Gajdarov. Nada, z dekliškim priimkom Merzel, se je rodila 19. avgusta 1935 v Trbovljah.

Z našo drago Nado, dolgoletno članico Slovenskega doma Zagreb, smo se družili, prijateljevali in delali od prvega dne ustanovitve ustvarjalne delavnice Šopek, torej več kot petnajst let. V tem obdobju smo skupaj doživeli veliko lepega. Nadica, kot smo jo klicali, je bila drobna, živahna, nevsiljiva in zelo disciplinirana. Rada je imela ustvarjalno delo in je s svojo zavzetostjo in ustvarjanjem pripomogla k skupnemu

rezultatu naše delavnice. Žal je morala med pandemijo zaradi zdravja ostati doma, medtem pa je njeno navdušenje za delo nekoliko pojenjalo, kar smo pripisali razmeram v zvezi s korona krizo in upali, da se bomo spet družili, ko se bo vse skupaj nehalo. Na žalost ni bilo tako. Nadica nas je za vedno zapustila, od drage kolegice smo se za vedno poslovili. Pokopana je na pokopališču Mirogoj.

Nadica, ostajaš nam v lepem spominu, mirno snivaj tam nekje.

Žalujoče kolegice iz ustvarjalne delavnice Šopek.

ANKETA

Društvena dogajanja so spet zaživela

Tudi za to številko smo nekaj predsednic in predsednikov slovenskih društev vprašali, kako delujejo njihova društva v času pandemije. Tokrat odgovarjajo predsednik in predsednici iz Buzeta, Poreča in Zadra.

Boris Grželj, predsednik SKD Lipa, Buzet: „V letu 2020 smo uspeli organizirati le dva kulturna dogodka - Binkošte v Sv. Duhu pri Buzetu in Dneve slovenske kulture v Istri v Roču, sodelovali pa smo tudi na tradicionalnem čezmejnem srečanju ob dnevu državnosti. Lani je bilo bolje. Čeprav je več naših članov zbolelo zaradi korone, smo leta 2021 vendar izvedli celoten planirani program. Prilagajali smo se razmeram, tudi tako, da smo nekatere dogodke pripravili v času, ko je bilo manj omejitev in je bila organizacija prireditev lažja. Na podoben način delujemo tudi letos, ko naše društvo praznuje 15. obletnico delovanja. Pričakujemo, da bomo izvedli vse, kar načrtujemo, pri čemer so v ospredju poleg praznovanja obletnice številni kulturni dogodki, pohodi in izleti, za Dan državnosti Slovenije pa predvidevamo skupno proslavo s folklornim društvom Oljka iz Hrvatinov pri Kopru."

Darja Jusup, predsednica SKD Lipa, Zadar: „Ob upoštevanju vseh omejitev in ukrepov smo lani uspešno izvedli vse načrtovane dejavnosti. Tako smo uspešno pripravili redno letno skupščino in izpeljali volitve v društvu za naslednji mandat. Likovne kolonije smo izvedli virtualno, kar je bilo precej zahtevno, vendar smo 13. in 14. likovno kolonijo uspešno spravili pod streho. Dela, ki so nastala v teh kolonijah smo potem razstavili tudi drugod. Šolo v naravi smo izvedli z organizacijo izleta na Maškovića han in nacionalni park Vransko jezero. Člani društva smo si ogledali Muzej Nikole Tesle v Smiljanu in rojstno hišo dr. Ante Starčevića v Gospiću ter sodelovali na manifestaciji Noč muzejev v Domoznanskem muzeju v Biogradu na moru, zaključili pa smo z Mestno knjižnico Benkovac. Razmere, ki jih je povzročila epidemija, seveda zahtevajo sprotno prilagajanje, ampak zadovoljni smo, da društveno življenje vendar ni bilo bistveno okrnjeno in prepričani smo, da bo tako tudi v tem letu."

Miriam Pran, predsednica SKD Oljka, Poreč: „Časi so čudni in zahtevni, prava sreča je, če ostaneš zdrav in „pri pameti". Za nami je težko leto, po katerem poskušamo oživiti naše dejavnosti. Članice in člani društva Oljka smo se pred pojavom korone družili v naših prostorih vsako sredo. V času pandemije pa smo naše dejavnosti skoraj popolnoma odpovedali. Le redki od članov so ob sredah še prihajali v prostore društva. Ne glede na to pa smo se vseeno udeležili skupnih dogodkov z ostalimi slovenskimi društvi v Istri. Tako smo skupaj praznovali slovenski kulturni praznik, šli na pohod na Učko in sodelovali v tekmovanju kuhanja domačih jedi. Sodelovali smo tudi pri projektu kreativnih delavnic v Lovranu. Oktobra smo ob Dnevih slovenske kulture v Istri gostili člane KPD Slovenski dom Bazovica, ki so nas razveselili z glasbo in plesom. Tudi Martinovanje, ki smo ga organizirali novembra, je bilo sproščeno in veselo. Proti koncu leta pa smo se na skupnem druženju, v pričakovanju novega in boljšega, poslavljali od starega leta."

(akm)

OBISK

Predsednica Zveze pri ministrici

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Helena Jaklitsch je 7. marca sprejela predsednico Zveze slovenskih društev na Hrvaškem dr. Barbaro Riman. V daljšem pogovoru sta se dotaknili številnih tem, ki so pomembne za slovensko skupnost na Hrvaškem.

Kot je poročal vladni urad za Slovence v zamejstvu in po svetu je Rimanova ministrici predstavila načrte Zveze kot krovne organizacije Slovencev na Hrvaškem in Interreg programe, ki jih pripravljajo za naslednjo finančno perspektivo.
Spregovorili sta tudi o priložnostih in izzivih, ki jih prinaša nastajajoča turistično-izobraževalna kmetija v Prezidu. Ključnega pomena je namreč, da "tovrstni projekt slovenska manjšina začuti kot svojega" ter izkoristi kot priložnost za povezovanje in krepitev slovenstva, so še zapisali na uradu.
Ob skupni ugotovitvi, da je poseben poudarek potrebno nameniti slovenščini, sta izrazili zadovoljstvo, ker se povečuje zanimanje za učenje slovenskega jezika.
Predsednica Zveze je ministrico seznanila tudi s praznovanjem 30. obletnice delovanja Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in jo uradno povabila na slovesnost, ki bo maja na Reki.

(sta, dab)

dr. Barbara Riman in dr. Helena Jaklitsch. Foto: Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

SKRB ZA ZAMEJCE

V ospredju jezik, identiteta in mladi

Še zadnjič v tem mandatu je 21. marca zasedal Svet Vlade RS za Slovence v zamejstvu, ki sta se ga iz Hrvaške udeležila predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman in predsednik Slovenskega doma Zagreb Darko Šonc. Sejo je vodil predsednik vlade Janez Janša, ki je tudi predsednik Sveta, osrednja razprava je bila namenjena dvema pomembnima temama: prihodnosti slovenstva v zamejstvu in ohranjanju slovenskega jezika in identitete v zamejskem prostoru ter o vlogi in odnosu Republike Slovenije pri tem.

Janša je uvodoma spregovoril o skrbi za slovenski jezik in identiteto Slovencev v zamejstvu in poudaril krepitev sodelovanja kulturnih ustanov z obeh strani meja, vlogo mladih, ki morajo biti prioriteta vseh aktivnosti, spregovoril pa je tudi o strateškem odnosu Republike Slovenije na tem področju.

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Helena Jaklitsch je govorila o povezovanju Urada in posameznih ministrstev – gospodarskega, kmetijskega, šolskega - tudi z namenom ustvarjanja skupnega gospodarskega prostora z zamejstvom, pri projektu vzpostavitve vzorčne kmetije v Gorskem kotarju, pomoči in podpori Slovencem v zamejstvu pri utrjevanju znanja slovenščine. Omenila je tudi pomembnost obveščanja slovenske javnosti o delu in življenju zamejskih Slovencev, njihovem položaju in dejavnostih za obstoj manjšin v sosednjih državah.

Člani sveta iz zamejstva so se med drugim strinjali, da je ohranjanje slovenskega jezika in slovenske identitete temeljni dejavnik obstoja slovenstva v zamejstvu. Raba slovenskega jezika na vseh področjih življenja, javnem, zasebnem/družinskem in upravnem, je ključna za ohranitev in razvoj slovenske identitete. Vedno večjo vlogo in pomen imata pri tem vzgoja in izobraževanje v slovenskem jeziku na vseh nivojih, prav tako so pozvali k ponovni okrepitvi različnih izmenjav z matično domovino.

Predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman je med drugim opozorila tudi na težave pri prestopu meje v času pandemije ter izpostavila ostale problematike, ki so specifične za slovensko manjšino na Hrvaškem.

(skz, dab)

Seja Sveta Vlade RS za Slovence v zamejstvu. Foto: FB Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu

Dan po seji sveta za zamejstvo, se je sestal še Svet vlade Republike Slovenije za Slovence po svetu, katerega člani so predstavniki slovenskih skupnosti iz zdomstva ter izseljenstva, predstavniki slovenskih organizacij, ki delujejo na področju skrbi za ohranjanje slovenstva po svetu, ter ministri, katerih resorji so močneje vpeti v teme, povezane s Slovenci po svetu. Na seji je bilo največ govora o tem, kako izboljšati položaj slovenskih skupnosti v tujini in kaj narediti za ohranitev in krepitev znanja slovenskega jezika Slovencev po svetu. Seje Sveta se je iz Hrvaške udeležil predsednik SKD Triglav iz Splita **Cveto Šušmelj**.

GORSKI KOTAR

Gradnja vzorčne turistično-izobraževalne kmetije v Prezidu

Na temo vzorčne turistično-izobraževalne kmetije, ki nastaja v Prezidu in naj bi bila končana prihodnje leto, se je zvrstilo več srečanj oz. dogodkov.

21. januarja je Kmečka izobraževalna skupnost Gorski kotar organizirala ogled gradnje, ki so se ga udeležili slovenski kmetijski minister **Jože Podgoršek**, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu **Helena Jaklitsch** in predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem dr. **Barbara Riman.** Ti so se srečali tudi s predstavniki tamkajšnjih Slovencev in lokalnih oblasti. O tem projektu je bil govor tudi na sestanku v zelo podobni sestavi slab mesec kasneje na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Vzorčna turistično-izobraževalna kmetija je načrtovana kot večnamensko središče, ki bo služilo pripadnikom avtohtone slovenske narodne manjšine v Gorskem kotarju. V njej bo potekal pomemben del njihovih kmetijsko-proizvodnih, turistično-storitvenih, izobraževalnih, razvojnih, upravnih in drugih aktivnosti.

Kot večnamensko kulturno-gospodarsko središče bo kmetija spodbujala tudi splošni razvoj gorsko-kotarskega prostora. Prispevala naj bi tudi h krepitvi samozavesti Slovencev na tem območju, ki so že tradicionalno močno povezani s Slovenijo.

Gradnja se je začela leta 2020, končala pa se bo prihodnje leto. Projekt je vreden skoraj 1,3 milijona evrov, sofinancirata ga Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, vsak polovico. *(skz, dab)*

Retrospektivni razstavi mednarodne 13. in 14. virtualne likovne kolonije Čarolija barv in Tema brez teme

Z odprtjem razstave slik *Tema brez teme* v multimedijski dvorani Mestne knjižnice Benkovac je bil sklenjen krog razstav 13. in 14. virtualne likovne kolonije. Prva razstava je bila novembra 2021 v podružnici Arbanasi Mestne knjižnice Zadar, sledila je razstava v Slovenskem domu Bazovica na Reki, nato v Triglavu v Splitu in konec januarja v času Noči muzejev v Domoznanskem / Zavičajnem muzeju Biograd na moru in zdaj, za konec tega umetniškega sprehoda, še v Mestni knjižnici v Benkovcu.

Otvoritvenega programa razstave so se udeležili mladi glasbeniki, udeleženci glasbene delavnice, ki že drugo leto deluje v knjižnici v Benkovcu, **Veronica Mamić, Ante Ćurković** in **Šime Brkljača**, pesniki **Veronica Tomić** iz Knina, **Branko Antunović** iz Perušića in **Marija Ivoš** ter **Mladen Baraba** iz Zadra.

Likovna pedagoginja Marija Ivoš, ki je vodila ta projekt v organizaciji SKD Lipa, se je zahvalila direktorju knjižnice **Miletu Mariću**, ki je z veseljem sprejel to sodelovanje in vsem članom društva, ki so prišli v Benkovac, kar je neprecenljiva spodbuda za vse projekte, ki se jih Lipa uspešno loteva.

Predsednica Lipe **Darja Jusup** je poudarila, da je tudi virtualna 13. in 14. likovna kolonija dosegla vse cilje, Marija Ivoš pa izpostavila, da ima večina sodelujočih - 33 slikarjev iz slovenskih društev Hrvaške ter Bosne in Hercegovine in iz Slovenije - bogate umetniške življenjepise, saj so mnogokrat razstavljali samostojno in na skupnih razstavah v večjih mestih Slovenije, kakor tudi na Hrvaškem in po Evropi.

Razstava je bila odprta do 19. aprila. Podprli so jo Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Svet za narodne manjšine Republike Hrvaške, Zadrska županija in Mesto Zadar.

Darja Jusup

Z otvoritve razstave v knjižnici Arbanasi: Darja Jusup, Cveto Šušmelj in Ana Šušmelj (z leve).

Z razstave v knjižnici v Benkovcu. Obe foto: Rafaela Štulina

Predstavniki slovenske vlade in Slovencev na Hrvaškem pred vzorčno turistično-izobraževalno kmetijo v gradnji v Prezidu. Foto: Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu po svetu

Skupno praznovanje Prešernovega dne v Istri

Prešernov dan, slovenski kulturni praznik, so letos skupaj pripravila in praznovala vsa slovenska društva iz Istre - Istra iz Pulja, Oljka iz Poreča, Snežnik iz Lovrana, Lipa iz Buzeta in Društvo Slovencev iz Labina. V Domu hrvatskih branitelja v Pulju se je 8. februarja zbralo okoli 80 rojakov iz vse Istre. V kulturnem delu programa so članice dramske skupine Slovenskega kulturnega društva Istra pripravile nekaj Prešernovih poezij, po dolgem pandemijskem času pa je nastopil tudi naš zbor Encijan. Prireditve se je udeležila tudi predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbara Riman**, ki je povedala, da jo izjemno veseli, ko vidi tako dobro sodelovanje med slovenskimi društvi, kakršno je v Istri. Za zabavo na druženju po kulturnem programu in ples so poskrbeli fantje iz buzetskega Tria Lipa.

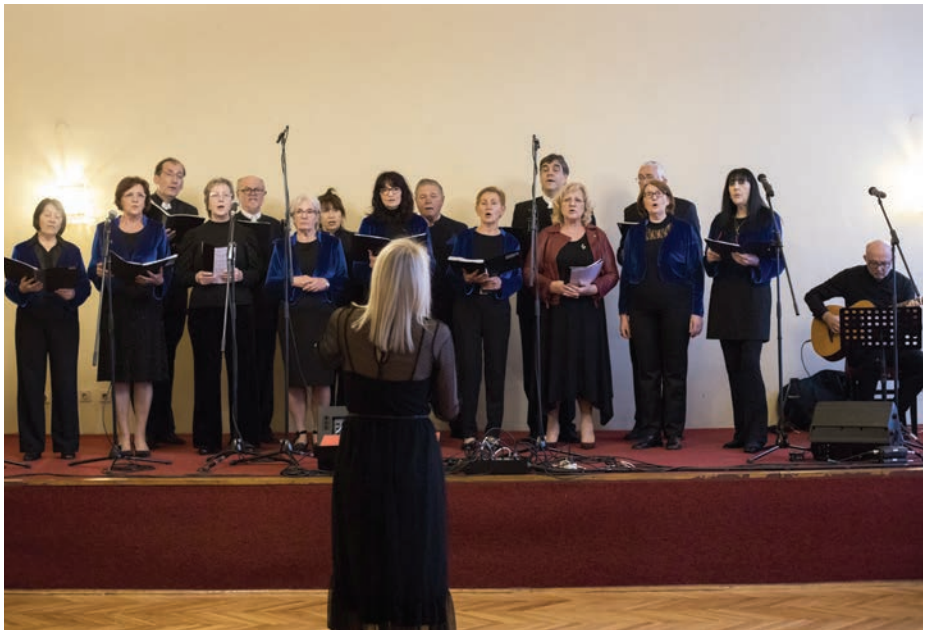

Zbor Encijan na proslavi Prešernovega dne. Foto: Anna Gospotić

Mala šola slovenščine v Pulju

V času februarskih šolskih počitnic, od 21. do 25. februarja, so v društvu Istra znova organizirali Malo šolo slovenščine, tako kot so obljubili otrokom na koncu prve eksperimentalne Male šole konec lanskega avgusta. Gre za celodnevno bivanje otrok v društvu, od osme do šestnajste ure. Dopoldne je potekal pouk slovenščine, po kosilu pa je bil čas za kreativno delavnico. V februarsko Malo šolo slovenščine se je prijavila večina otrok, ki so hodili že v prvo, poskusno šolo lani poleti. Prišli pa so tudi nekateri novi. **Damijana Pezdirc** je učila otroke slovenščino, medtem ko **Tina Širec Džodan** poskrbela za vodenje kreativne delavnice, na kateri so otroci izdelovali kurente iz recikliranih materialov. Hkrati so izvedeli tudi nekaj o zgodovini in pomenu kurentovanja ter o drugih pustnih običajih na Slovenskem. Učiteljici sta jih peljali tudi v puljski Aquarium, kjer so si ogledali različne morske živalske vrste.

Glede na njihove odzive nad avgustovsko in februarsko malo šolo, ni dvoma, da je uspeh morebitnih druženj in učenja slovenščine tudi v prihodnje zagotovljen.

Učenci Male šole slovenščine in učiteljica Damijana Pezdirc. Foto: Tina Širec Džodan

Maja Tatković Diklić

30 let likovnega ustvarjanja

Letošnji Dan žena so v SKD Triglav praznovali bogato in barvito, posebej slovesno, praznovali so ga v objemu likovnih del udeležencev slikarske skupine, ki letos praznuje visok jubilej, 30 let obstoja, kreativnosti in ustvarjanja.

Slikarji z vsako novo potezo čopiča, svinčnika, flomastra, zemlje izkoriščajo svoj slikarski potencial, rastejo in se razvijajo ter v raznih kombinacijah barv preoblikujejo vsakodnevne izvire življenja v likovni odraz svojega, jasno zamišljenega duhovnega cilja.

Vsakega slikarja, tako amaterja kot tudi profesionalca slikanje prečiščuje in ga v iskanju njegovega umetniškega izražanja na poseben način duhovno plemeniti, nas gledalce pa prežema z občudovanjem, radostjo, svetlostjo in veseljem.

Mojca Plos Jelaska, Janja Redek Tomac in **Lenka Stipica Zaviršek** so začetnice ideje o ustanovitvi sekcije in njim ob tej retrospektivni razstavi namenjamo posebno pozornost in zahvalo. Leta 1992 so postavile nulto razstavo v Zlatih vratih, takoj naslednje leto se jim pridružujeta **Dada Šantić** in **Milena Munitić** na prvi likovni razstavi novo ustanovljene Likovne sekcije društva Triglav.

Skozi vsa ta leta obstoja je razstavljalo 32 slikarjev, članov sekcije. V retrospektivni razstavi tokrat razstavlja 13 slikarjev.

V prvih 15 letih so slike za razstavo izbirali ing. arh. prof. **Ahmed Piragić,** akademski slikar **Petar Jakelić** in likovni kritik **Andro Filipić**, ki je opravil tudi recenzije del.

Od razstavljavcev, ki so že nekaj časa v sekciji, ponujajo na ogled svoja dela **Aleksandra Hajdić, Mirjana Božulić, Olja Jelaska, Ivan Kosmos**, tem pa so se - kar posebej veseli - pridružile mlade roke, mladi pogledi na umetnost, nove tehnike, zanimivi motivi - **Maša Bulatović, Domina Bilač, Yasmine Doršner, Ana Božulić**, z novo tehniko neprekinjena bakrena žica pa nas je navdušil tudi novi član **Pero Mileta**.

Po prezgodnjem slovesu našega Ivana Kosmosa, dolgoletnega voditelja sekcije in po odhodu **Lidije Stehlik**, ki ga je za kratek čas zamenjala, smo izbrali novo voditeljico, našo drago umetnico **Dado Šantić**, ki je v slikarski skupini od ustanovitve in ki je z vsem srcem in dušo prevzela to delo. Uživala sem z njo in ob njej v oblikovanju retrospektivne razstave, čestitam ji in želim, da vse svoje umetniške sposobnosti še naprej vgrajuje v delo sekcije.

Naj še naprej naša Likovna skupina uspešno deluje, ustvarja in nas bogati.

Vera Hrga

S posebno častjo in zadovoljstvom so na razstavi pozdravili akademskega slikarja prof. Petra Jakelića in njegovo ženo Irmo.

Predsednik društva Cveto Šušmelj čestita novi voditeljici sekcije Dadi Šantić.
Obe foto: Vera Hrga

Volilna skupščina društva

1. marca so v KPD Bazovica izvedli redno (volilno) skupščino, na kateri so potrdili vodstvo in ostale organe društva za novo mandatno obdobje.
Za predsednico društva so potrdili **Jasmino Dlačić**, za podpredsednika pa **Zvonimira Stipetića**. Obema so se zahvalili za dosedanje delo ter jim zaželeli veliko dobrih odločitev in še več izpeljanih dogodkov v novem mandatu v veselje vseh članov in prijateljev društva!

Volilna skupščina KPD Bazovica. Foto: KPD Bazovica

Obisk iz Ljubljane

V soboto, 26. marca so društvo Bazovica obiskali članice in člani Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje Ljubljana z vodnico **Natašo Flek**. Tema njihovega izleta je bil Josip Gorup; o njem so jim nekaj povedali predstavniki reškega društva, ki so jih tudi seznanili z zgodovino in delovanjem društva ter jim razkazali društvene prostore in jih pogostili.

Obisk članic in članov Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje iz Ljubljane v KPD Bazovica. Foto: KPD Bazovica

Razstava Željke Podobnik

26. marca je bila dvorana Slovenskega doma na Reki spet polna in sicer ob otvoritvi likovne razstave **Željke Podobnik**, članice likovne skupine KPD Bazovica, ob njeni peti obletnici slikanja. V prvem delu programa se je Željka predstavila, njene likovne motive pa je pospremil tudi kulturni program. Prireditev je popestril kantavtor **Matija Turk**, prof. **Ivan Janeš** in predsednik Podružnice Matice hrvatske v Čabru je podal slikoviti opis čabarskih govorov, oceno likovne kritičarke **Branke Arh** o Željkinih delih pa je prebrala **Sanda Ljuština**. Razstava je na ogled do 30. aprila.

Sandra Grudenić

Z otvoritve razstave Željke Podobnik. Foto: KPD Bazovica

Srečanje Prijateljstvo brez meje

Po dveletni prekinitvi je bilo spet organizirano srečanje *Prijateljstvo brez meje* planinskih društev in skupin iz Trsta, Ilirske Bistrice, Bazovice, Devina in Reke. Domačini PS Bazovica so pripravili pohodni turi v okolici planinske koče na Poklonu. Skupina A je obšla krožno Art stezo od doma na Poklonu, skupina B pa je po vzponu na Krog obšla še Crikveni vrh. Sledilo je druženje v Slovenskem domu na Reki. Srečanje starih prijateljev je bilo veselo, polno lepih spominov na pretekla leta in se je končalo z: nasvidenje prihodnje leto.

Darko Mohar

Srečanje planinskih društev iz Italije, Slovenije in Hrvaške. Foto: Darko Mohar

ZANIMIV POSKUS

Izdelava nageljnov "na daljavo"

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je 3. marca organizirala prvo on-line ustvarjalno delavnico. Šlo je za poskus povezovanja, sodelovanja in druženja na daljavo, preko spleta.

Namen organizacije takega dogodka je bil preveriti, ali je sploh mogoče zainteresirati člane in društva, da se udeležujejo skupnih dejavnosti, sodelujejo v različnih pobudah, si izmenjujejo izkušnje in se družijo na nov način, z uporabo sodobnejših tehnologij.

Srečali smo se po Zoomu, odziv sicer ni bil velik, vendar smo delavnico izpeljali in pričakovati je, da bo naslednja vzbudila več zanimanja. Tokrat smo sodelovali člani slovenskih društev iz Lovrana, Karlovca, Reke in Zagreba.

Udeleženke in en udeleženec - posebna pohvala prijatelju iz društva Snežnik iz Lovrana! - smo izdelovali nageljne. Naloga, ki smo jo morali obvladati, je bila narediti nagelj iz papirja. Nagelj je bil izbran kot eden od slovenskih simbolov in v počastitev spomina na Franceta Prešerna. Izdelava rdečega nageljna je bila poklon pesniku, ki je na tako veličasten način opeval najgloblja človekova čustva, kot so ljubezen, prijateljstvo, spoštovanje in sožitje.

Stanka Novković

Nagelj, ki je nastal v spletni ustvarjalni delavnici. Foto: SN

UPOKOJITEV

Hvala in srečno Elizabeti Knorr

Koordinacija svetov in predstavnikov narodnih manjšin Mesta Zagreb je 21. aprila v Slovenskem domu Zagreb v sklopu svojega programa obeleževanja verskih praznikov pripravila srečanje pripadnikov narodnih manjšin. Ob tej priložnosti smo se pripadniki narodnih manjšin poslovili od **Elizabete Knorr,** donedavne vodje urada za medkrajevno in mednarodno sodelovanje ter spodbujanje človekovih pravic Mesta Zagreb, ki se je na začetku leta upokojila.

Slovenski dom Zagreb in Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb sta z Elizabeto Knorr dobro sodelovala, bila je dostopna kadarkoli smo jo potrebovali, velikokrat smo jo z zadovoljstvom videli na naših prireditvah, bila je predana svojemu delu, strokovna in tolerantna. Pomagala nam je pri reševanju problemov, vedno je bila dobro razpoložena, iskreno je spodbujala manjšine pri njihovih dejavnostih in programih, kot tudi pri negovanju običajev, ohranjanju identitete, jezika in kulture.

Kot je sama dejala, je imela veliko srečo v življenju, da je zadnjih 17 let, ko je delala z manjšinami, najlepši del njene delovne dobe ter se zahvalila za vso podporo in razumevanje. Za nacionalne manjšine v Zagrebu je od začetka leta "pristojna" **Ljiljana Klašnja**, vodja urada, ki se po novem imenuje Mestni urad za kulturo, medkrajevno in mednarodno sodelovanje in civilno družbo.

(akm)

Elizabeta Knorr in Juraj Bahnik, predsednik Koordinacije svetov in predstavnikov nacionalnih manjšin Mesta Zagreb. Foto: Slavica Šarović

SLOVENKA NA ČELU MSU

Zdenka Badovinac - nova ravnateljica zagrebškega Muzeja sodobne umetnosti

V začetku tega leta je kulturne kroge na Hrvaškem in v Sloveniji presenetila novica, da je bila za vodenje Muzeja sodobne umetnosti v Zagrebu (MSU) izbrana dolgoletna direktorica Moderne galerije Ljubljana Zdenka Badovinac. Zlasti na Hrvaškem je v večjem delu kulturne srenje to imenovanje izzvalo veliko odobravanja, v Sloveniji pa so mnogi v tem videli njeno moralno zmago, potem ko jo je takratna oblast na dokaj grob in tudi pravno sporen način odstavila, pa čeprav je iz Moderne galerije naredila ugledno in tudi v tujini zelo spoštovano kulturno ustanovo.

Na novo delovno mesto v hrvaški prestolnici ste prišli pred kratkim. Kakšni so vaši prvi vtisi?

V Zagrebu sem začela delati 1. marca. Moram reči, da so prvi vtisi dobri, kolektiv me je lepo sprejel, kustosi so mi sami rekli, da se veselijo sodelovanja in skupaj smo že naredili eno razstavo, kar sploh ni bilo načrtovano. Začetek je dober.

Je pa tudi res, da je to velika institucija, večja kot Moderna galerija, ki sem jo vodila tako dolgo. Zaposlenih je še enkrat več kot v Moderni, tako da vseh še nisem niti uspela spoznati, pa se želim z vsakim zaposlenim osebno pogovoriti, a nikakor ne pride do tega. Tudi prostorsko je ta muzej ogromen, ima kakih 15.000 kvadratnih metrov, kar je za pogoje dela na Hrvaškem precejšen zalogaj že kar zadeva obratovalne stroške, skratka s temi stvarmi se še vedno spoznavam, kot tudi s stanjem zbirke, z ljudmi… Vendar pa ima ta muzej res velik potencial.

Zdenka Badovinac je 28 let vodila Moderno galerijo v Ljubljani. Foto: Matej Družnik

MSU verjetno spremljate že leta. Kako vi vidite njegovo dosedanje delovanje in mednarodno povezovanje?

Zbirka tega muzeja predstavlja največje bogastvo, je ena najpomembnejših v regiji in je mednarodno prepoznavna. V tej zbirki so vsi pomembni umetniki in kolektivi iz teh, recimo, povojnih avantgardnih tendenc iz vse Jugoslavije. Ta zbirka na žalost dve leti ni bila razstavljena in to se mi je zdelo nekaj, kar je treba takoj sanirati. V tem muzeju je bilo postavljenih ogromno dobrih razstav. Sama sem nazadnje videla razstavo Ivana Kožarića, ki je eden pomembnejših hrvaških umetnikov. Sama razstavna politika pa je bila po mojem mnenju mogoče malo premalo definirana. Odražala je vse težave, s katerimi se muzej spopada, predvsem s premajhnim financiranjem, zato so bile razstave velikokrat povezane z možnostjo financiranja. Recimo, veliko je bilo nekih avstrijskih razstav, ker so očitno dobili pomoč zanje. To niso bile slabe razstave, nočem tega reči. Ampak želim si, da bi bil ta program malo bolj definiran, da bi bil utemeljen na določeni razstavni politiki, ki bi se povezovala z zgodovino muzeja, z njegovo zbirko in z regijo. Hkrati si želim, da bi se tukaj predstavljali zanimivi umetniki iz širšega mednarodnega konteksta. Letos je program še tak, kot ga je zastavila nekdanja direktorica **Snježana Pintarić**, ob tem pa skušam jaz dodati tudi svoje zamisli, kolikor je to v okviru muzejskega proračuna mogoče.

Vaš izbor za novo ravnateljico MSU so na Hrvaškem sprejeli z navdušenjem. Pričakovanja so velika. Kakšni so vaši načrti, lahko pričakujemo zelo korenite spremembe v delovanju muzeja?

Ta pričakovanja so res velika. Bila sem presenečena, kako dobro so se odzvali ljudje iz umetniških krogov. Zelo težko bom izpolnila vsa ta pričakovanja, pač zato, ker se pogoji z mojim prihodom ne spreminjajo. Moja vizija je povezana z novo postavitvijo zbirke in z razstavnimi projekti, ki si jih tudi že poskušam zamišljati. Na Hrvaškem živijo in delujejo mednarodno znani in uspešni umetniki, ki iz različnih razlogov tukaj niso nikoli razstavljali, kot je recimo **Sanja Iveković**. Gre za umetnico, ki ima dela v vseh najpomembnejših muzejih po svetu, kot so Moma, Reina Sofia, Tate Galery. Sama kuriram retrospektivo Sanje Iveković za Kunsthalle na Dunaju in sem se dogovorila, da se prihodnje leto ta razstava prenese tudi v MSU. Prav tako bi si zelo želela in sem že začela pogovore z mednarodno uveljavlje-

Zdenka Badovinac (1958) je umetnostna zgodovinarka, ki je vse življenje delala na področju moderne in sodobne likovne umetnosti in velja za eno največjih strokovnjakinj na tem področju v tem delu Evrope. V ljubljanski Moderni galeriji je bila najprej kustosinja, potem pa kar 28 let, do odstavitve konec leta 2020, direktorica. V tem času je Moderno galerijo utrdila na zemljevidu pomembnih ustanov sodobne umetnosti v srednji Evropi in tudi širše. Večkrat je bila slovenska komisarka na Beneškem bienalu, avstrijska komisarka na bienalu v Sao Paolu, kustosinja mnogih odmevni razstav, članica številnih mednarodnih strokovnih svetov, sodelovala je z mnogimi najuglednejšimi muzeji sodobne umetnosti na svetu.

nimi umetniki, kot je **David Maljković**, ki je bil na vseh najbolj prestižnih razstavah, bienalih, tukaj pa še ne. Želela bi si tudi pripraviti razstavo **Gorana Trbuljaka**, ki je eden najpomembnejših umetnikov starejše avantgarde. Tudi Tomislav Gotovac, njegovo razstavo bi si želela. Se pravi, razstave velikih hrvaških umetnikov, ki so svetovno znani, niso pa še bili predstavljeni v MSU.
Potem mednarodna povezovanja; že sem nekako uspela povezati MSU v mednarodno mrežo Internacionala, ki sem jo sama sprožila v Ljubljani leta 2010, tako da zdaj pripravljamo skupaj z vsemi znanimi evropskimi muzeji prijavo za Evropsko unijo. Upam, da se bo to sodelovanje obneslo, da bomo tudi uspešni pri pridobivanju evropskih sredstev. Želela bi si tudi veliko sodelovanja z Ljubljano, s slovenskimi umetniki, tako individualno kot tudi v okviru nekih širših tematskih, problemskih razstav iz regije. Zelo lepo bi bilo, če bi vzpostavili medinstitucionalno sodelovanje, kakšne koprodukcije s slovenskimi ustanovami. Skratka, tukaj se počutim kot vez med Slovenijo in Hrvaško. Pa ne samo s Slovenijo. Tudi z ostalimi kulturnimi prostori iz nekdanje Jugoslavije in mislim, da bi bila naloga muzeja, da to zgodovinsko dediščino osvešča, problematizira, postavlja različne dialoge. Seveda mi je pa zelo pomembno tudi lokalno sodelovanje, pa ne samo z umetniki, ampak tudi z mnogimi nevladnimi organizacijami. Mislim, da je Zagreb, tako kot Ljubljana, v tem smislu zelo močan. V kratkem se bom srečala z različnimi predstavniki in skupaj z njimi skušala ugotoviti, na kakšne načine bi se muzej lahko povezoval s svojimi skupnostmi, s skupnostjo tukaj v Novem Zagrebu, kjer je muzej, širšo zagrebško skupnostjo, pa tudi na nivoju države.

MSU ima potencial, da se da kljub težkim pogojem narediti nekaj, kar bo imelo večjo mednarodno vidnost. Zaradi svoje zbirke velja ta muzej za enega najpomembnejših tudi v širšem mednarodnem prostoru.

Sami ste omenili pomembnost zbirke. V Moderni galeriji v Ljubljani ste veliko dali na vzpostavitev zbirke vzhodnoevropske umetnosti Arteast 2000+. Imate morda v načrtu kaj podobnega tudi v Zagrebu? Kako pomembne so takšne zbirke za identiteto ustanove?
Tukaj zaenkrat še ne načrtujem nobene nove zbirke, bi si pa želela, da bi muzej odkupoval dela, tako kot je zbirka zastavljena, se pravi regijsko, da bi se zbirka malo bolj posvetila prostoru, iz katerega je nastala. Sama si predvsem želim, da bi naredili eno dobro postavitev iz zbirke. Imam seveda okvirno predstavo, kakšna naj bi bila ta stalna postavitev, vendar pa od ideje do uresničitve običajno traja leto do dve. Pa se mi je zdel ta čas zelo dolg in ne bi mogla gledati praznine. Ne morem voditi muzeja, v katerem tako dolgo ni postavljene zbirke. Zato sem si hitro zamislila koncept serije razstav iz zbirk, ki bi bile postavljene ad hoc in ki bi se odzivale na aktualen čas. Tako sem se takoj usedla s kustosi in jim predložila, da iz svojih zbirk za prvo tako razstavo pripravijo dela na temo vojne. Pri tem je bilo zelo pomembno, da sem tukaj začela delati le nekaj dni po začetku vojne v Ukrajini. Vojne, ki bo imela dolgoročen vpliv na to, kako bomo živeli v Evropi. Ni dolgo tega, kar je bila vojna na Hrvaškem. In ta izkušnja je zabeležena v mnogih delih v zbirki. Kustosi so se z veseljem odzvali in so takoj predložili dela, ki niso eksplicitno povezana samo z vojno, s tematiko vojne, ampak tudi s temami, ki opisujejo, zakaj recimo vojna nastaja, se pravi z agresijo, s tem, kar je v človeku, kar neprestano poraja vojno. Vojne so od nekdaj in verjetno bodo tudi v prihodnosti, ker smo ljudje žal takšni, agresivni in sovražimo druge.
Drugo razstavo, ki jo želimo pripraviti v tej seriji, smo poimenovali *Muzej kot glagol*. Ta naslov se referira na pesem **Borisa A. Novaka** *Svoboda kot glagol*, ki jo je Novak prebiral na protestih v Ljubljani in se mi je zdela zelo dobra v smislu, da je pomembno delovanje, neprestano delovanje. Svoboda ni nekaj, kar bi bilo samo po sebi dano, ampak je za svobodo treba ves čas delati. Tako tudi ta razstava Muzej kot glagol pač pove, da zbirka ni sestavljena iz nekih artefaktov, ki bi pasivno čakali v depojih, dokler jih kustosi ne izvlečejo in potem ves čas govorijo eno in isto, o slavnem trenutku nastanka, o umetniku, ki jih je ustvaril. Vsako delo, ki je v zbirki, se z vsak im novim časom dopolni z neko novo izkušnjo, ki jo doda gledalec, ki jo doda čas, ko to delo razstavimo in ta filozofija se seveda nadaljuje na sam koncept muzeja, ki mora reagirati na svoj čas.

Kakšna sta po vašem mnenju vloga in ugled zagrebškega MSU doma in v tujini? Kje je mesto tega muzeja med drugimi zagrebškimi muzeji in galerijami?
To je gotovo osrednja ustanova v Zagrebu za sodobno umetnost, zato je bil MSU ves čas pod kritičnim očesom. Jaz sem bila na otvoritvi te hiše, res je bil to krasen dogodek, ampak že takrat se mi je zdelo, da je ta hiša ogromna, da jo bo težko vzdrževati, da mogoče s svojimi dimenzijami presega pogoje v katerih deluje. Skratka, bila so velika pričakovanja in potem določeno nezadovoljstvo z delovanjem muzeja, zato so si tudi želeli neko spremembo. Prepričana sem, da ima ta muzej potencial, da se da kljub pogojem, ki so povsod težki - tudi v Ljubljani niso dosti boljši -, da je mogoče narediti nekaj, kar bi imelo večjo mednarodno vidnost. V regiji se ta muzej že zaradi svoje zbirke pojmuje kot eden najpomembnejših tudi v širšem mednarodnem prostoru. Je zelo znan, posoja dela za pomembne razstave v tujini, sem prihajajo strokovnjaki od vsepovsod študirat arhive, preučevat dela iz zbirke. Skratka, hrbtenica muzeja sta spet zbirka in arhiv tega muzeja. Razstave so bile mogoče malo manj

Zdenka Badovinac velja za eno največjih strokovnjakinj in poznavalk sodobne umetnosti, Foto: Luka Cjuha

zanimive, čeprav je bilo nekaj zelo dobrih, ampak na tem, na programski politiki, je še veliko dela.

Kakšen je način financiranja MSU, posebej v primerjavi z drugimi podobnimi ustanovami oz. natančneje Moderno galerijo, ki je javni zavod. So zaradi financ potrebni kompromisi v vašem delu?
Ta muzej ima podoben proračun kot Moderna galerija v Ljubljani. Vendar pa gre več denarja za vzdrževanje, za elektriko, za vodo. MSU je mestna ustanova, se pravi, da večino denarja za materialne stroške zagotavlja mesto. Nekaj programskih sredstev prihaja tudi iz ministrstva za kulturo. Moram reči, da je mesto zelo naklonjeno MSU, jaz sem imela tam že sestanek, pogovarjali smo se o težavah. In obstaja velika pripravljenost, da se stvari uredijo, tako da upam, da se bo to tudi kmalu zgodilo.

Kaj lahko kot direktor ponudi nekdo, ki prihaja iz druge države? V Sloveniji to ni pogosto. Vidnejše ustanove vodijo Slovenci oz. Slovenke…
Menim, da je to velika škoda in da bi se slovenske institucije morale bolj nasloniti na mednarodne razpise. Za Zagreb ni bil potreben mednarodni razpis, ampak je bil razpis, ki ni preprečeval, da bi se tujci prijavili. Denimo v Grad cu in v Avstriji na sploh, so mednarodni razpisi nekaj čisto običajnega, tako kot v drugih razvitih državah. Jaz mislim, da bi morala Slovenija nujno po tej poti, še zlasti glede na to, da je bazen ljudi, ki bi lahko kandidirali na najvišje položaje, majhen. Seveda vsak tujec prinese svoje težave. Tudi sama se soočam z manjšimi ovirami. Ljudje niso navajeni, tudi tukaj v Zagrebu ne, da so tujci na vodilnih položajih. Sama sem porabila precej časa, da sem si uredila vse papirje, pred prihodom nisem vedela natančno, kakšne pogoje dela bom imela v tem smislu, kako bo ta selitev vplivala na določene stroške. Se mi pa zdi zelo pomembno za to naše območje, da gremo sami v drug prostor in da tudi sprejemamo tujce v svoje kulturne prostore.

Kako bi opisali hrvaško področje vizualne umetnosti, posebej v primerjavi s slovensko?
Prvič, Hrvaška je seveda večja in Zagreb je milijonsko mesto in že zaradi tega je tukaj več umetnikov, ki se ukvarjajo s sodobno umetnostjo, kar pa ne pomeni, da bi Slovenija v čemerkoli zaostajala. Mislim, da gre za podobne razmere, za podobne interese. V povojni zgodovini hrvaške in slovenske umetnosti poznamo veliko umetnikov in skupin, ki so mednarodno prepoznavni, so prisotni v tujih zbirkah. Denimo na Hrvaškem od 50-ih let prejšnjega stoletja naprej - Exat, potem Gorgona, Grupa šestorice in drugi. Vsa ta desetletja so delovali umetniki ali umetniški kolektivi, ki so res izjemno pomembni za vso regijo in za širši mednarodni prostor. Kot v Sloveniji recimo Neue Slowenische Kunst. Bila bi škoda ne povezovati teh stvari oziroma obravnavati umetnost Slovenije ali Hrvaške izključno samo v nacionalnem okviru. Gre za umetnost, ki je od svojega nastanka naprej usmerjena nadnacionalno, se pravi v neke širše dialoge, izmenjave idej, tudi v nek jezik, ki je širše prepoznaven.

Kakšen pa je položaj umetnikov na Hrvaškem? Ga lahko primerjate s položajem umetnikov v Sloveniji, kjer gre v glavnem za samozaposlitev? Oblasti niso ravno naklonjene niti umetnosti niti kulturi.

Nova vodja MSU pravi, da ima ta muzej izjemen potencial, kljub težkim pogojem oz. (pre)skromnim financam. Foto: MSU

Morda je na Hrvaškem celo za malenkost slabše, ker je ekonomska situacija tukaj malce slabša kot je v Sloveniji. Vendar pa je tukaj velika tradicija takoimenovanih paralelnih struktur, kot jih imenujem, in to so prav ti umetniški kolektivi, ko so ljudje navajeni en drugemu pomagati. Veliko je tudi nevladnih organizacij, enako kot v Sloveniji, ki nekako zapolnjujejo te vrzeli. Na ta način si ljudje pomagajo preživeti in tudi ustvarjati, producirati stvari, ki jih ne morejo znotraj večjih institucij ali za katere ne dobijo denarja. Ti ljudje so navajeni iskati denar tudi izven Hrvaške, prijavljajo se na različne evropske razpise, veliko je v Zagrebu tudi tujih centrov, ki sofinancirajo različne programe. Recimo Korejski center. V MSU pripravljamo veliko razstavo svetovno znanega pionirja video arta **Nam June Paika** in ta razstava bo skoraj v celoti financirana s strani Južne Koreje. Takih primerov je še kar veliko.

Kakšno je trenutno stanje z obiskom v MSU? Kako obiskane so razstave sodobne umetnosti, ste lahko zadovoljni?
Gledala sem poročila za zadnja leta. Moramo upoštevati covid, ampak na sploh mislim, da je obisk MSU dober. Kot sem že rekla, sem 1. marca prišla v skoraj prazen muzej, tako da je bil temu primeren tudi obisk. Od takrat naprej so bile postavljene že štiri razstave in obisk raste.

Pred nami je poletje. MSU je znan po poletnih prireditvah. Načrtujete kakšne koncerte v tej stavbi?
Branko Kostelnik, ki vodi ta program, je predlagal Pussy Riot iz Rusije, kar se mi zdi fantastično glede na to, kar se dogaja. Seveda moramo na prvem mestu izraziti solidarnost do ukrajinskih umetnikov, hkrati pa moramo biti kritični do bojkota ruskih umetnikov. Sem prav vesela, da bomo imeli ta zelo družbeno kritičen bend iz Rusije v MSU. Na seznamu teh, ki bodo sodelovali v našem poletnem koncertnem programu je tudi **Vlado Kreslin**.

Bodo koncerte spremljale tudi kakšne razstave?
Tukaj bo kar nekaj razstav. Ravno te dni smo se dogovarjali z Zagreb filmom, s to znamenito ustanovo, o sodelovanju na veliki razstavi Animafest in sodelovanju na samem festivalu, ki se bo začel maja in bo potekalo potem še kasneje. V juniju bomo odprli drugi del zbirke, temi vojne bo sledila neka druga tema, o kateri se še pogovarjamo. Verjetno se bo navezovala na neko idejo zdravljena, odpornosti, na nek aktiven princip, spet v širšem smislu.

Hvala za pogovor in veliko uspeha in sreče pri vodenju MSU v Zagrebu.

Tanja Borčić Bernard

V Sloveniji (spet) sprememba oblasti

Po parlamentarnih volitvah, ki so bile na zadnjo aprilsko nedeljo, bo novo slovensko vlado sestavila pred kratkim ustanovljena stranka Gibanje Svoboda, ki so ji volivci namenili več kot tretjino vseh glasov, kar ji je prineslo 40 poslanskih sedežev. V opozicijo odhaja dosedanja vladajoča stranka Slovenska demokratska stranka (SDS), ki je zasedla drugo mesto in bo imela v novem sklicu 28 poslancev.

V 90-članski Državni zbor se je na tokratnih volitvah uvrstilo doslej najmanjše število strank, le pet. Poleg že omenjenih so to še Nova Slovenija (NSi) z osmimi, Socialni demokrati (SD) s sedmimi in Levica s petimi poslanci. Dva poslanska sedeža sta rezervirana za poslanca italijanske in madžarske manjšine.

Gibanje Svoboda, ki ga je le dobra dva meseca pred volitvami ustanovil dr. **Robert Golob**, donedavni direktor podjetja GEN-i, ki se ukvarja s trgovanjem in prodajo električne energije, je doseglo enega najboljših oz. glede na število mandatov celo najboljši rezultat v zgodovini volitev samostojne Slovenije. Ob tem je zanimivo, da je Goloba v politiko potisnila prav Janševa vlada, potem ko mu ni želela podeliti še enega mandata na čelu podjetja, ki ga je soustanovil in vodil več kot pol drugo desetletje. V predvolilni kampanji je ostro nastopil proti politiki Janševe vlade in, tako kot opozicijske stranke, povezane v koaliciji KUL, odkrito zagovarjal prelom s politiko napadov na neodvisnost sodstva, medije in novinarje, kršenja človekovih pravic, prevzemanja družbenih podsistemov in oženja svoboščin, kar so očitali vladi pod vodstvom SDS.

Slovenija je tako večinsko spet izvolila »nov« obraz, čeprav Golob ni bil povsem zunaj politike. Bil je namreč politično aktiven že prej in sicer v strankah na levosredinskem oz. liberalnem političnem polu, vendar ni bil nikoli povsem v ospredju. Zdaj lahko z SD in Levico sestavi vlado, ki bo imela udobno večino. Kot je dejal že pred volitvami, prav v teh strankah vidi naravne zaveznike za sestavo nove vlade. S to razliko, da sta pred volitvami to bili tudi Lista Marjana Šarca in Stranka Alenke Bratušek, ki sta zdaj izpadli iz parlamenta, tako kot tudi dolga leta prisotna upokojenska stranka.

SDS, ki jo že tri desetletja vodi **Janez Janša**, se tako spet seli v opozicijo. Enako najbrž tudi Nsi, saj je malo verjetno, da bi ta stranka vstopila v levosredinsko vlado, tudi če bi jo tja povabili. V tem primeru bi skoraj gotovo v opoziciji ostala Levica. A kot rečeno, je tak scenarij malo verjeten in ga je v prvi izjavi zavrnil tudi zmagovalec volitev. V vsakem primeru je rezultat tokratnih volitev jasen in ne zahteva prav veliko pogajanj in preigravanj, tako, da bi lahko Slovenija novo vlado dobila že v začetku junija.

(dab)

Bodoči predsednik nove slovenske vlade dr. Robert Golob. Foto: Barbara Jakše Jeršič

Slovenci oz. slovenski državljani z volilno pravico, ki živijo ali so trenutno na Hrvaškem, teh je bilo na dan volitev 12865, so lahko volili na Veleposlaništvu RS v Zagrebu ali po pošti.

Kot so nam povedali na veleposlaništvu, jih je tam svoj glas oddalo 92, koliko jih je glasovalo po pošti pa ni znano.

Rekordna udeležba

Janševa vlada je bila imenovana 13. marca leta 2020, po odstopu dotedanjega premiera Marjana Šarca. Še isti dan je na prvi seji odstavila vodstva policije, vojske in varnostno-obveščevalne službe, kar je bil začetek številnih kadrovskih menjav v državni upravi, podjetjih, zavodih in povsod, kjer je bilo to mogoče. Ob tem so se vrstili še napadi na pravosodje, nespoštovanje pravne države, korupcijske afere, obračuni s kritiki in nevladnimi organizacijami, omejevanje svobode in protestov v imenu boja proti epidemiji, kršenje človekovih pravic, napadi na medije, zlasti na STA in RTV, podrejanje nadzornih institucij in družbenih podsistemov, vse to je širilo val nasprotovanja v družbi, ki se je odzvala z rekordno udeležbo na volitvah po letu 2000. Ta je bila skoraj 70-odstotna.

PRIČAKOVANJA

Od nove vlade bi si želeli več pozornosti, stabilnost in depolitizacijo odnosov

24. aprila so bile v Sloveniji parlamentarne volitve, katerih rezultat bo tudi nova vlada. Ta vpliva predvsem na življenje državljanov v Sloveniji, a vsaj deloma in posredno tudi na položaj slovenskih rojakov v zamejstvu. Znano je, da so imele različne vlade različen odnos do zamejstva, ki je bil največkrat odvisen od stranke, ki je vodila resor za Slovence na tujem. Kaj od nove vlade pričakujejo Slovenci na Hrvaškem? Na to vprašanje sta za Slovensko tiskovno agencijo (STA) pred volitvami odgovorili predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in poslanka v hrvaškem Saboru.

Predsednica Zveze **Barbara Riman** si od prihodnje slovenske vlade želi, da bi bila bolj pozorna do slovenske skupnosti na Hrvaškem. Na primer: Slovenija še vedno ni vključila slovenske manjšine na Hrvaškem v zakon o medijih iz leta 2001 in v zakon o RTV Slovenija iz leta 2005.

Podobno meni **Barbara Antolić Vupora**, prva pripadnica slovenske skupnosti na Hrvaškem, izvoljena v hrvaški parlament. "Projekti, ki jih Slovenija izvaja z zamejskimi skupnostmi na Madžarskem, v Italiji in Avstriji, na Hrvaškem niso dovolj zastopani, tako da bi bilo vanje treba vlagati ne samo več sredstev, ampak tudi prizadevanj," je dejala. "Tukaj mislim tudi na šolske učbenike, v katere bi bilo treba vključiti tudi Slovence na Hrvaškem," je dodala.

Barbara Riman: "Prihodnja vlada bi morala izdelati strategijo do Slovencev v vseh sosednjih državah, tudi na Hrvaškem." Foto: Antun Bukovec

Rimanova meni, da bi vlada morala izdelati tudi strategijo do Slovencev v vseh sosednjih državah, vključno s Hrvaško. Od prihodnje vlade bi pričakovala tudi skupno stališče do njih, "ne pa da se ta odnos oblikuje in spreminja odvisno od politične stranke ministra".

Slovenci na Hrvaškem bi po besedah Rimanove lahko pomagali, da bi se Hrvaška in Slovenija še bolje razumeli. "Pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem imajo zelo močne profesionalne kadre, ki bi bili lahko most med obema državama," je dejala Rimanova.

Barbara Antolić Vupora: "Od nove slovenske vlade bi si želeli odpravo ograje na meji,več neposrednega stika in depolitizacijo odnosov. Foto: osebni arhiv

Obe sogovornici sicer ocenjujeta, da imata Slovenija in Hrvaška zelo dobre medsebojne odnose, Barbara Antolić Vupora pa ob tem dodaja, da bi si želeli tudi odpravo ograje na meji, več neposrednega stika in depolitizacijo medsebojnih odnosov.

Sogovornici se strinjata tudi, da bi Slovenci v hrvaškem saboru morali imeti svojega predstavnika, a tega glede na ustavno zakonodajo Hrvaške realno ne gre pričakovati.

(sta, dab)

NOVI VELEPOSLANIK

Z junijem veleposlaniški položaj prevzema Gašper Dovžan

Novi veleposlanik RS na Hrvaškem Gašper Dovžan. Foto: Nebojša Tejič/STA

Slovenska vlada je s koncem maja odpoklicala dosedanjega veleposlanika Republike Slovenije **Vojislava Šuca** in na njegovo položaj imenovala državnega sekretarja v zunanjem ministrstvu **Gašperja Dovžana**. Kot razlog odpoklica so navedli iztek mandata, čeprav je Šuc v Zagreb prišel sredi leta 2019, kar pomeni, da bo na tem položaju manj kot tri leta. Po odhodu z veleposlaniškega mesta se bo upokojil.

Dovžan (letnik 1976) je pravnik in diplomat, ki se je večji del svojega dosedanje poklicnega udejstvovanja ukvarjal z mednarodnimi zadevami in sicer kot uslužbenec ali svetovalec vlade oz. vladnih služb za evropska in zunanjepolitična vprašanja. Med drugim je bil v času prve Janševe vlade svetovalec za mednarodne odnose v kabinetu predsednika vlade in sodeloval pri izvedbi prvega slovenskega predsedovanja Svetu EU, od jeseni 2014 do julija 2017 je bil namestnik vodje slovenskega veleposlaništva v Berlinu in v času dosedanje **Janševe** vlade državni sekretar na zunanjem ministrstvu in eden vodilnih ljudi pri izvedbi predsedovanja Svetu EU. V tej funkciji je bil v zadnjem času večkrat v Zagrebu, nazadnje med nedavnim obiskom premiera Janše pri predsedniku hrvaške vlade **Plenkoviću**.

(dab)

V znamenju optimizma

Med Ljubljano in Zagrebom so se živahni politični stiki nadaljevali tudi v letu 2022. Pomenkovala sta se predsednika vlad, sestajali ministri, dogovarjali državni sekretarji in na delu je bila t.i. tiha diplomacija. Izkupiček: veliko spodbudnih besed, a (za zdaj) bolj malo konkretnih rešitev, če med te ne štejemo zagotovil, da bo Slovenija podprla hrvaški vstop v schengenski režim in OECD.

Da Slovenija podpira razširitev schengenskega območja tudi na Hrvaško, je znova zagotovil slovenski notranji minister **Aleš Hojs** med obiskom (**25. 1.**) pri svojem kolegu **Davorju Božinoviću**. "Ponosen sem na odločitev notranjih ministrov EU med našim predsedovanjem, da je Hrvaška pripravljena za vstop v schengen", je dejal Hojs, Božinović pa se je Sloveniji za podporo zahvalil. A vstop Hrvaške v schengen ni odvisen (le) od Slovenije.

Ko gre za dvostranske odnose je v začetku januarja presenetila novica, da naj bi državi našli formulo za rešitev problema ribolova in ribičev v Piranskem zalivu. To naj bi bil prvi otipljiv rezultat dela tihe diplomacije. Ker še vedno ni jasno, kje je meja, naj bi po pisanju hrvaških medijev začasno določili območje, kjer bi lahko lovili ribiči obeh držav in odpravili pisanje kazni tistim, ki prestopajo mejno črto, kot jo vidijo v eni ali drugi državi. Medtem ko so hrvaški predstavniki v začetku januarja s tem seznanili svoje, istrske ribiče, je tistih pet, ki se v Sloveniji še ukvarja z ribištvom, za dogovarjanje izvedelo iz hrvaških medijev, tako kot ostala slovenska javnost. Skratka, šlo naj bi za območje, okvirno med Umagom in Koprom, na katerem bi lahko lovili oboji ribiči, do zdaj izrečene kazni bi razveljavili, sodne postopke ustavili, policiji bi spremljali vsaka svoje ribiče. Dogovor naj ne bi vplival na končni dogovor o meji, pri čemer Slovenija še vztraja pri arbitražni odločitvi. Slovenski ribiči so že sporočili, da načrtu nasprotujejo. Končnega dogovora za zdaj še ni.

Ribiški sporazum je bil ena od tem tudi med obiskom (**25. 2.**) državnega sekretarja na zunanjem ministrstvu in bodočega veleposlanika RS na Hrvaškem **Gašperja Dovžana** v Zagrebu, kjer se je srečal z državno sekretarko **Andrejo Metelko-Zgombić**.

Na Hrvaškem so vsekakor lahko zadovoljni z zagotovili slovenske strani, da bo podprla hrvaško članstvo v integracijah, v katerih je Slovenija že članica, Hrvaška pa kandidatka. To je med obiskom v Zagrebu (**28. 3.**), na večer, ko je bil sicer vabljen na prvo soočenje predsednikov strank pred parlamentarnimi volitvami, potrdil slovenski premier **Janez Janša**. **Andrej Plenković** je ob tem dejal, da med državama "ni napetosti, vse probleme, ki obstajajo, tudi če trajajo več let, rešujemo na tihi način in tako, da so na zadovoljstvo obeh vlad, narodov." V Sloveniji tega zadovoljstva razen pri največji vladni stranki sicer ni zaznati. Sicer sta na tem srečanju premiera govorila o oskrbi s plinom in elektriko v luči ruskega napada na Ukrajino, natančneje o možnosti, da bi Slovenija dobivala plin iz LNG terminala na Krku ter o morebitnem sodelovanju Hrvaške pri gradnji drugega bloka Nuklearne elektrarne Krško. Dogovorila sta se, da bodo pogovore o tem nadaljevali pristojni ministri.

Po plin je že naslednji teden (**4. 4.**) na Krk odšel slovenski minister za infrastrukturo **Jernej Vrtovec**. Obstaja možnost, da bi Slovenija od tam že letos dobila tretjino potrebnega plina in s tem zmanjšala odvisnost od dobav iz Rusije, je povedal po pogovorih s hrvaškim ministrom, pristojnim za energetiko **Tomislavom Čorićem**, ki pa je pojasnil, da bodo za proste kapacitete zbirali ponudbe in da je slovenski Geoplin eden od možnih zakupnikov prostih zmogljivosti.

O sodelovanju v severnem Jadranu je tekla beseda tudi med srečanjem zunanjih ministrov Hrvaške, Italije in Slovenije **Grlić Radmanom, Di Maiem** in **Logarjem**. Glede ribiškega dogovora je Grlič Radman povedal, da ne more potrditi, da je skupno ribolovno območje dogovorjeno, da pa lahko potrdi "dogovor o dogovoru". Tudi on je ponovil hvalospev trenutnim odnosom med državama: „Nikoli v zadnjih 30 letih nismo imeli tako dobrega sodelovanja, kot ga imamo s sedanjo (slovensko, op.: dab) vlado."

(dab)

Po besedah slovenskega ministra za infrastrukturo obstaja možnost, da bi Slovenija že letos dobila tretjino potrebnega plina z LNG terminala na Krku. Po izjavah hrvaške strani je Slovenija ena od potencialnih zakupnic.

Bodo kmalu odpadli razlogi za posege policijskih čolnov v Piranskem zalivu in pisanje kazni ribičem? Foto: POP TV

Tiha diplomacija je menda našla formulo za rešitev problema ribolova in ribičev v Piranskem zalivu. Slovenski ribiči so, tako kot ostala javnost, za dogovarjanje izvedeli iz hrvaških medijev. Slovenski ribiči, ki jih je le še kakih pet, so odločno proti predlaganim rešitvam.

PARLAMENTARKE

Slovenske članice parlamentov sosednjih držav v Ljubljani

Štiri pripadnice slovenskih manjšin, članice parlamentov v štirih sosednjih državah, so 25. februarja skupaj obiskale Ljubljano in sicer na povabilo ministrice za Slovence v zamejstvu in po svetu Helene Jaklitsch. Iz Hrvaške se je srečanja udeležila poslanka v Saboru Barbara Antolić Vupora.

Šlo je za prvo tovrstno srečanje, saj so se na enem mestu zbrale pripadnice slovenske narodne manjšine in članice nacionalnih parlamentov v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in Hrvaškem. Ministrica Jaklitsch je vsem štirim na posebni slovesnosti v Vili Podrožnik podelila zahvale za prizadevnost in skrb za uresničevanje manjšinskih pravic. Ob tem je izrazila veselje, da imajo Slovenci, ki živijo v sosednjih državah, prvič v zgodovini svoje predstavnike oziroma predstavnice v vseh štirih osrednjih hramih demokracije, in opozorila, da bi bilo prav, da bi to bila že sama po sebi pravica manjšine.

Srečanje je bilo pripravljeno tudi z namenom, da se pripadnice slovenske manjšine ter članice nacionalnih parlamentov spoznajo, se povežejo in pričnejo medsebojno sodelovati. Pri tem ne gre prezreti pomena izmenjave izkušenj in pogledov na položaj slovenskih manjšin v teh državah, ki je v marsičem različen, ima pa tudi številne stične točke. Prvi rezultat tega pogovora je bil viden takoj: parlamentarke so se namreč dogovorile, da že v prihodnjih mesecih v enaki sestavi obiščejo parlamente sosednjih držav in tam nadaljujejo z izmenjavo mnenj, ki so jo pričele v Ljubljani.

> Ministrica Helena Jaklitsch: "Slovenci, ki živijo v sosednjih državah, imajo prvič v zgodovini svoje predstavnike oziroma predstavnice v vseh štirih osrednjih hramih demokracije.

Barbara Antolić Vupora je izrazila svojo ganjenost ob prejemu zahvale s strani Slovenije in povedala: »Slovenija je ženska in tudi me smo ženske. Tako je tudi ta simbolika mater, žena, ki si želijo tisto kar imajo deliti, dajati drugim, povezovati.«

Slovenske parlamentarke je sprejel tudi predsednik države **Borut Pahor**. Gostje so mu predstavile položaj slovenske manjšine v posamezni državi, ta pa je dejal, da z zadovoljstvom ugotavlja, da nikoli v naši tridesetletni zgodovini nismo imeli tako dobrih odnosov z vsemi štirimi sosednjimi državami hkrati. Dodal je, da se v aktualni varnostni situaciji zdi, da je to še posebej pomembno in da se dobri mednarodni odnosi začnejo s sosedi.

(Uradno sporočilo, sta, dab)

Slovenske članice parlamentov Italije, Avstrije, Hrvaške in Madžarske z ministrico Jaklitsch.
Foto: Urad VRS za Slovence v zamejstvu in po svetu

ZDRAVSTVO

Skupna zdravstvena mreža v Istri

Slovenska vlada je v začetku marca sprejela pobudo za sklenitev sporazuma s Hrvaško o čezmejnem sodelovanju pri zagotavljanju nujnega zdravstvenega varstva za prebivalce in turiste z obeh strani meje v Istri. Prav tako je vlada podprla protokol čezmejnega prevoza življenjsko ogroženih pacientov v bolnišnico Izola.

S sklenitvijo omenjenih sporazumov naj bi okrepili čezmejno sodelovanje pri zagotavljanju nujne zdravstvene oskrbe ter izboljšali dostop do zdravstvenega varstva in zagotovili povezanost zdravstvenega varstva v istrski županiji in obalno-kraški regiji. Cilj projekta je vzpostavitev čezmejne mreže zdravstvenih institucij, ki bi posredovala pri medicinsko specifičnih primerih, kot so srčni infarkt, možganska kap ali politravma, kot tudi v primeru množičnih nesreč.

(sta, dab)

Bolnišnico Izola so začeli graditi v 70-ih letih prejšnjega stoletja s sredstvi, ki so jih s samoprispevkom zbirali prebivalci slovenske in hrvaške Istre. Foto: primorske.si

FILOZOFSKI TEATER

Slavoj Žižek: "Živimo v metafizičnem neredu"

Čas klasičnega kapitalizma mineva. Kaj sledi? Neofevdalizem ali komunizem? O vseh teh vprašanjih, kot tudi o izzivih pandemije, podnebnih spremembah in teorijah zarote je v HNK pred več kot 1200 gledalci v dvorani in po spletu govoril Slavoj Žižek.

Slovenski filozof svetovnega slovesa je bil 17. januarja gost Filozofskega teatra v Hrvaškem narodnem gledališču. Karte za dogodek so bile razprodane v nekaj dneh, tako da je HNK omogočil

Dvorane, v katerih nastopa Slavoj Žižek so po pravilu pretesne za vse, ki želijo v živo spremljati njegova razmišljanja. Foto: Željko Puhovski/Cropix

tudi spremljanje pogovora prek spleta, za katerega so prodali še dodatnih 520 kart. V dobri uri sta Slavoj Žižek in njegov sogovornik, hrvaški filozof **Srećko Horvat**, spregovorila o dezorientirani družbi in kaosu, v katerem smo se znašli. „Pravijo, da je demokracija tolerantnost različnega. No, demokracija deluje le, če zanjo obstaja nek osnovni dogovor," pravi Žižek in pri tem izpostavlja Trumpovo zanikanje volilnih izidov, ki so bili očitno zanj porazni. Kapitalizem, ki smo ga poznali, se zdaj radikalno spreminja. Že Hegel je dejal, da preveliko bogastvo na eni strani povzroča siromaštvo na drugi, kar je danes vse bolj vidno. Žižek trenutno družbeno ureditev vidi kot novo vrsto fevdalizma, ki ga filozofi imenujejo tudi tehno fevdalizem, digitalni kolonializem ali pa neofevdalizem. Po Žižku sta npr. **Bill Gates** in **Mark Zuckerberg** lastnika prostorov, v katerih bivamo, vendar je ta prostor njun, privatiziran. „Zuckerbergov manifest o metaverzumu je neka vrsta manifesta neofevdalizma: ponuja nam digitalni svet, osvobojen vseh umazanih, vsakdanjih stvari, v katerem komuniciramo z drugimi – on pa je kot fevdalec našega skupnega prostora," za Zuckerberga pravi Žižek. Počutimo se svobodne, ko surfamo po spletu, kupujemo, gremo kamorkoli si želimo in pri vseh teh svobodnih aktivnostih v tako imenovanem digitalnem zavetišču smo dejansko žrtev manipulacije.

> "Eden od načinov, da nič ne naredimo, je prav ta, da veliko govorimo o tem, kako je nekaj treba narediti!"

Dotaknil se je tudi pojava kriptovalut, razkola realnega gospodarstva in zaprtega kroga finančnih špekulacij, sveta, v katerem se denar tiska le, da bi prišel do bogatih. Po mnenju Žižka ljudje danes potrebujejo močno državo; levici zameri, ker udobno sedi v opoziciji in deluje mlačno, ko pa prevzame oblast, vsakič razočara. Ljudje so zaradi tega vse manj zadovoljni z liberalno demokracijo in se čutijo izgubljeno. To pa odpira prostor za razne teorije zarote.

> Kapitalizem se korenito spreminja, pravi Žižek. Že Hegel je dejal, da preveliko bogastvo na eni strani povzroča siromaštvo na drugi, kar je danes vse bolj vidno. Trenutna družbena ureditev je neka nova vrsta fevdalizma, lahko ga imenujemo tehno fevdalizem, digitalni kolonializem ali pa neofevdalizem.

Žižek je konferenco Združenih narodov o podnebnih spremembah v Glasgowu oktobra lani označil za žalosten spektakel, ki je pokazal, da potrebujemo jasna pravila, koordinacijo in sodelovanje, vse, kar je bil komunizem. Slovenski filozof se pri tem sprašuje, zakaj države danes ne sprejemajo jasnih odločitev. „Eden izmed načinov, da nič ne naredimo, je prav ta, da veliko govorimo o tem, kako je nekaj treba narediti," je dejal Slavoj Žižek.

Dotaknil se je tudi pandemije novega koronavirusa in dejal, da je zgrožen nad neobčutljivostjo in neodgovornostjo ljudi ter da človeštvo potrebuje še večjo katastrofo kot je korona, da bi končno prišlo k pameti.

(tbb)

SLOVENSKO-HRVAŠKI KONCERT

2Cellos za obletnico članstva v OZN

22. maja bo minilo natanko 30 let od sprejema Slovenije in Hrvaške (in BiH) v Organizacijo združenih narodov. Seveda bodo vse tri države vsaka na svoj način proslavile to obletnico še z drugimi dogodki.

Slovenija in Hrvaška sta obeleževanje tega dogodka začeli skupaj in to tam, kjer se je vse skupaj pred tremi desetletji tudi dogajalo – v New Yorku. In začeli sta z odmevnim kulturnim dogodkom, koncertom 2Cellos v dvorani Barclay's center v Brooklynu.

Koncerta sta se udeležila veleposlanika Slovenije in Hrvaške pri OZN, **Boštjan Malovrh** in **Ivan Šimonović**, ki sta se tudi odločila, da bi bila ustrezna priložnost za obeležitev obletnice nastop slavnih čelistov. Na koncertu v skoraj polni dvorani Barclay's center je bil med drugimi ukrajinski veleposlanik **Sergij Kislica**, ob dogodku pa je bila izražena tudi solidarnost z Ukrajino in Ukrajinci, ki so žrtve ruske agresije.

Luka Šulić in **Stjepan Hauser**, ki sestavljata 2Cellos, sta na poslovilni turneji, med katero bosta poleg več ameriških mestih obiskala tudi nekatera večja evropska mesta, med drugim bosta 25. maja nastopila v ljubljanskih Stožicah.

Šulić prihaja iz Maribora, oče je Hrvat, mama Slovenka, Hauser je Hrvat iz Pule. Oba sta se izšolala na Glasbeni akademiji v Zagrebu.

Dvojec je zaslovel leta 2011, ko je njuna izvedba Smooth Criminal postala hit na YouTubu z več kot tremi milijoni ogledov v dveh tednih. Doslej sta izdala pet albumov, izvajata pa instrumentalne izvedbe znanih rock in pop skladb in sta v minulih letih nastopila z mnogimi pop in rock zvezdniki.

(sta, dab)

2Cellos je v Barclay's centru v Brooklynu koncertiral tudi za 30. obletnico sprejema Slovenije in Hrvaške v OZN. Foto: Wikipedia

TRADICIJA

Gostičevi dnevi se nadaljujejo

Po enoletnem premoru so se letos nadaljevali Gostičevi dnevi. Nazadnje so bili pred dvema letoma, tik pred izbruhom pandemije koronavirusa pri nas, takrat je bila samo tradicionalna sveta maša, koncert slovenskih in hrvaških opernih umetnikov pa je odpadel. Tudi lani je bila v spomin na Gostiča samo maša, brez gostov in koncerta.

Letošnji, 22. Gostičevi dnevi so se začeli 6. marca s tradicionalno z mašo v cerkvi Marijinega rojstva na Homcu, ki jo je daroval mariborski nadškof msgr. **Alojzij Cvikl**. Mašo so popestrili pevci, člani Prvega slovenskega pevskega društva Lira Kamnik pod vodstvom prof. dr. **Andreja Missona**. Glede na to, da so bili v veljavi še vedno ukrepi proti širjenju Covida-19, je tudi tokrat odpadel koncert v Domžalah. Po maši smo se po dolgem času najprej družili s starimi prijatelji ob cerkvenem dvoru, potem pa se je srečanje nadaljevalo v prijetni domači gostilni v Trzinu. Vse prisotne je predsednik Društva Josip Gostič **Borut Jenko** obvestil, da bo jeseni svečani koncert v spomin na Jožeta Gostiča in pred dvema letoma umrlega maestra Vladimirja Kranjčevića, pobudnika Gostičevih dnevov.

Mariborski nadškof Alojzij Cvikl med mašo za Jožeta Gostiča, velikega opernega pevca. Foto: Polona Jurinić

Bila sem edina predstavnica iz Zagreba. Ob tej priložnosti sem dobila za darilo obsežno prekrasno monografijo Pod homškim hribom, ki jo je napisalo trinajst avtorjev, opremljena pa je s prekrasnimi slikami zelo fotogeničnega hribčka s cerkvijo ob podnožju kamniških Alp, ki jih je posnel fotograf **Toni Iglič**.

Polona Jurinić

SLO CRO POSLOVNI KLUB

20 let kluba v družbi Orbico Adriatic Wines

9. marca je bila v hotelu Sheraton v Zagrebu skupščina SLO CRO Poslovnega kluba, ki letos praznuje 20. obletnico delovanja. Skupščino je vodil predsednik Kluba, dr. Saša Muminović, ki je članom predstavil delo Kluba v minulem letu, finančno stanje in projektne načrte za tekoče leto. Na tokratni skupščini so izpeljali tudi volitve za prihodnji štiriletni mandat, ki ga bo nadaljevalo dosedanje vodstvo, kar je bilo soglasno potrjeno.

SLO CRO Poslovni klub je v preteklih štirih letih z odmevnimi projekti dosegel rast članstva in okrepil prepoznavnost v javnosti. K temu so pripomogli tudi odlično sodelovanje z Veleposlaništvom Republike Slovenije v Zagrebu ter odlična odzivnost resornih ministrstev tako v Sloveniji kot na Hrvaškem.

Po skupščini so pripravili tudi predstavitev projekta *Orbico Adriatic Wines*, idejo **Branka Roglića**, ki je zbranim pojasnil, da je vedno želel slovenska in hrvaška vina predstaviti Evropi. Tudi sam je lastnik vinograda na Pelješcu, kjer obdeluje nekaj manj kot 20.000 trt, vendar zase pravi, da je ljubiteljski vinogradnik. Meni, da imajo Slovenija, Hrvaška, pa tudi Bosna in Hercegovina izjemno kakovostna, vrhunska vina, Orbico pa posluje v vseh evropskih državah, zato je to odlična priložnost za distribucijo; tako je nastal Orbico Adriatic Wines. **Tomaž Bakšič**, operativni vodja projekta, je zbranim pojasnil potek projekta in dejal, da Orbico Adriatic Wines združuje 36 vinskih kleti in nabor 450 vin iz Slovenije, Hrvaške in Bosne in Hercegovine. Vina plasirajo na Poljsko, Nizozemsko, v Nemčijo, Slovenijo in Češko, v načrtu pa so še druge države, kjer je prisoten Orbico. Na dogodku so se predstavile štiri vinske kleti - Krauthaker, Badel, Vinakoper in Vina Mastnak, Tomaž Bakšič je opisal vsakega posebej ter njihovo ponudbo. Po predstavitvi so člani ob kosilu lahko poizkušali vina omenjenih vinskih kleti.

Branko Roglić, Saša Muminović in Tomaž Bakšič.

Saša Muminović, Vojislav Šuc, Branko Roglić (z leve). Obe foto: Samir C. Kovačević

Dogodek je potekal v sproščenem vzdušju, manjkalo pa ni niti poslovnega mreženja in novih poslovnih kontaktov. Splošno znano je, da se poslovna srečanja uspešnejša v družbi dobre hrane in pijače.

Vesna V. Zmaić,
SLO CRO Poslovni klub

Od ladjedelnice pred stečajem do uspešnega podjetja

Šibeniška ladjedelnica je pred leti delila usodo večine hrvaških ladjedelnic, bila je pred stečajem. Leta 2019 je podjetje prevzela ljubljanska Iskra in za šibeniške ladjedelničarje se je začelo novo obdobje. Začeli so širiti svoj proizvodni program in pred kratkim je močno odmeval začetek gradnje ladij za iskanje in reševanje, ki jih bodo v Šibeniku izdelali po naročilu hrvaškega zdravstvenega ministrstva. V Iskri Shipyard, kot je mednarodni naziv ladjedelnice v Šibeniku je direktor dr. Aleš Ekar iz Kranja, ki ima za seboj že kar dolgo in pestro poklicno pot na Hrvaškem. Na začetku pogovora s Tanjo Borčić Bernard je najprej orisal svoje dosedanje delo na Hrvaškem.

V Zagreb sem prvič prišel leta 1999, ko je se je na Hrvaškem odpiral Merkur in v tem poslu sem ostal šest let in pol. Potem sem se za krajše obdobje vrnil nazaj v Slovenijo, kjer sem bil direktor v Jelovici, hkrati pa sem zaključeval doktorat na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Potem sem se spet vrnil na Hrvaško leta 2011 kot predstavnik za Chromos, ki je bil takrat v lastništvu Heliosa. Na tem položaju sem ostal do leta 2019. Vmes so Chromos prevzeli Avstrijci, sam pa sem uspešno sodeloval pri prestrukturiranju podjetja. Potem so družbo prevzeli Japonci. Po dveh mandatih sem dobil ponudbo, da se pridružim ekipi Iskre, ki je leta 2019 prevzela ladjedelnico v Šibeniku, ki je bila v predstečajnem postopku.

Aleš Ekar, direktor Iskra Shipyard

Za kakšno ladjelenico gre?

To je ladjedelnica, ki je bila vedno povezana z vojsko. Ustanovljena je bila v času Avstro-Ogrske, ker ima izredno dobro geografsko lego, saj je močno zaščitena. Ima pa tudi določene tehnologije, ki so zelo specifične v navtiki. Glavna težava ladjedelnice je bila, da je bila zelo podkapitalizirana, da je bila preveč osredotočena na samo enega kupca. Ampak mi smo uspeli že v prvem letu in smo leto 2019 zaključili s pozitivnim poslovnim rezultatom in čistim dobičkom, ki vedno ostaja v družbi. Zelo veliko vlagamo in s temi izboljšavami smo postali zagotovo najboljša hrvaška ladjedelnica.

Na katera tržišča je bila ladjedelnica usmerjena pred prevzemom?

Ladjedelnica je kar 75 odstotkov prometa realizirala samo z enim kupcem, šlo je za proizvodnjo ladij za delo v ribogojnicah na Norveškem, kjer gojijo losose. Bilo je potrebno dvigniti njeno produktivnost, znižati stroške in pripeljati nove posle. Eden od prvih takšnih večjih poslov, ki nam je uspel, so prav tako imenovana SAR plovila (search and rescue - iskanje in reševanje), kjer vstopamo v nov segment. Za nekatere segmente so značilna nihanja, izmenjujejo se obdobja manjšega in večjega povpraševanja, recesije in konjukture in če pokrivaš več segmentov, lažje prebrodiš te cikle, kot če si osredotočen le na eno področje proizvodnje.

V ladjedelnici je med 140 in 160 redno zaposlenih, ob tem pa še od 90 pa do 150 kooperantov. Skupaj na območju Dalmacije Shipyard zaposluje več kot 500 ljudi.

Pa je bila ladjedelnica v Šibeniku prilagojena za to novo obliko proizvodnje?

Do določene mere ja, smo pa sprejeli tudi veliko novih ukrepov, zaposlili smo veliko novih sodelavcev, mlado in ambiciozno ekipo, ki ima visoko tehnično znanje. Prostora za napredek pa je še veliko več.

Koliko zaposlenih ima ladjedelnica Šibenik?

V ladjedelnici je med 140 in 160 redno zaposlenih. Poleg tega pa imamo, odvisno od sezone, še od 90 pa do 150 neposrednih kooperantov, ki delajo v ladjedelnici, nekateri pa delajo za nas še v svojih delavnicah. Na šibeniško-dalmatinskem območju ladjedelnica zaposluje skupaj več kot 500 ljudi.

To pomeni, da je pomembna tudi za lokalno okolje?

Absolutno je pomembna za lokalno okolje. Je pa tudi med največjimi izvozniki, saj več kot 90 odstotkov ladij izvažamo. Zelo veliko delamo tudi za hrvaško vojno mornarico. Po mojih ocenah servisiramo več kot 80 odstotkov vseh potreb hrvaške vojne mornarice na vseh področjih, od trupov in motorjev do orožja. Smo ena redkih ladjedelnic, ki imajo delavnico za popravilo orožja.

Kakšen je potem v tem trenutku proizvodni segment ladjedelnice Šibenik?

Ladjedelnico lahko razdelim na dva dela. En segment je novogradnja, kjer želimo nadaljevati in v enakem obsegu zadržati zelo uspešno sodelovanje z norveškim podjetjem Moen Marin ter k temu dodati nove projekte kot so plovila za iskanje in reševanje, plovila za patruljiranje itd. Drug segment, ki predstavlja 25 odstotkov našega poslovanje, pa so remont in popravilo ladij, kjer so naši največji klienti hrvaška vojna mornarica, Jadrolinija in pa flota luksuznih jaht in mini križark iz flote Krila Jesenice.

Lani jeseni ste podpisali pogodbo za gradnjo šestih ladij za reševanje in iskanje.

Marca smo začeli z gradnjo prvega od teh plovil. Skupaj v konzorciju s Tehno-mon-

tom smo pridobili naročila v vrednosti 10 milijonov evrov za 6 plovil. Eno plovilo je torej 1,7 milijona evrov. Gre za zelo zahtevna, 15 metrov dolga plovila, namenjena plovbi v najtežjih pogojih, ko se vsa druga plovila vračajo v varne pristane, gredo naša plovila v reševalne akcije. Naročnik teh plovil je ministrstvo za zdravstvo, delno pa jih sofinancira Evropska unija. Hrvaška vlada je ta projekt znala predstaviti kot širše pomembnega, kar pomeni, da bodo plovila dostopna tudi za druge namene, ko ne bodo izvajala reševalnih akcij. Z njimi bodo upravljale Luške uprave od Pulja do Dubrovnika. To je pomembno predvsem poleti, ko se na otokih močno poveča število turistov in mora biti prva pomoč hitreje dostopna in da ta ni odvisna zgolj od helikopterskih prevozov, ki zaradi močnih vetrov pogosto niso niti mogoči. S temi plovili bodo tako zagotavljali višji zdravstveni standard na hrvaških otokih.

V katere države največ izvaža vaša ladjedelnica?
Za zdaj so naš glavni trg skandinavske države, vstopamo pa tudi na italijanski trg, na trg Grčije, Cipra in tudi v druge države.

Ladjedelnice na Hrvaške so bile v preteklih letih kar velik problem, pogosto tudi predmet neuspešnih privatizacij. Je zgodba ladjedelnice Šibenik torej zgodba o uspehu?
Apsolutno lahko temu pritrdim. Moram pa izpostaviti, da je ladjedelnica Iskra Shipyard specifična po tem, da je osredotočena na manjše projekte kot sta npr. ladjedelnici 3.maj ali Brodosplit. Vpeljali smo v proizvodnjo najmodernejše menedžerske prakse, kar dokazuje da se tudi ladjedelništvo lahko organizira v profitabilen posel. Naš cilj je stalno povečevanje dodane vrednosti, zato lastniki tudi zelo veliko vlagajo v podjetje. Kajti s povečevanjem dodane vrednosti se povečuje osnova za plačilo zaposlenih, za dvig njihovih plač. To pa je instrument, s katerim pridobivaš visoko motivirane ljudi. Naš interes je, da se mladi inženirji, ki so odšli delat v tujino, vrnejo nazaj na Hrvaško. Mislim, da je to dolgoročno eden naših ključnih ciljev.

Slovenska Iskra je nedavno kupila še eno hrvaško podjetje Elka.
Elka je gospodarska družba v Zagrebu z dolgoletno zgodovino, ki proizvaja visokoenergetske kable. V obdobju, ko se soočamo z globalnim pomanjkanjem določenih surovin, materialov, je zelo pomembno, da se ta proizvodnja nadaljuje na Hrvaškem in Elka posluje zelo uspešno.

Slovenska podjetja so v preteklosti že vlagala v Šibeniku. Imamo primer slovenskega Impola, ki je kupil TLM.
Šibenik je bil vedno poznan po proizvodnji aluminija. Iskra Shipyard je specializiran za proizvodnjo ladij iz aluminija. Nekatere vrste aluminija, ki jih proizvajajo u Impolu oziroma TLM-u, se vgrajujejo tudi v naše ladje.

Z gradnjo SAR plovil (plovil za iskanje in reševanje na morju) vstopa ladjedelnica Šibenik v nov segment in zmanjšuje poslovna tveganja zaradi nihanj na trgu ribiških ladij.

Sami že dolga leta poslujete na Hrvaškem. Blagovna menjava med Slovenijo in Hrvaško je v zadnjem letu zrasla za 34 odstotkov in zdaj znaša 5.6 milijarde evrov. Kako sami ocenjujete gospodarsko sodelovanje med državama?
Napredek je opazen. Menim, da je sodelovanje dobro, obstaja pa še veliko možnosti za razvoj. Slovenija in Hrvaška lahko sodelujeta na zelo različnih segmentih, tako na izvozni kot na uvozni strani. Za Hrvaško je Slovenija zelo zanimiva zaradi turizma, ki pa se v zadnjem času zelo razvija tudi v obratno smer. Sam osebno nimam nikakršnih problemov pri poslovanju na Hrvaškem. Imam več delovne dobe na Hrvaškem kot pa v Sloveniji. Naslednji velik korak v gospodarskem sodelovanju med državama bo storjen z vstopom Hrvaške v schengen in evro cono. Pospešeno se bodo začele odvijati določene stvari na področju nepremičnin, saj so podjetja iz Evropske unije do sedaj težje kupovala nepremičnine in tukaj pričakujem velik napredek.

Kaj bo vstop Hrvaške v evro cono pomenil na primer za Iskra Shipyard?
Imeli bomo manj deviznega tveganja pri nabavi določenih materialov, ki jih večinoma nabavljamo na zahodnoevropskih trgih. Pri samem poslovanju znotraj Hrvaške pa mogoče lahko poleg že prisotne inflacije pričakujemo še dodatne podražitve.

Ali v Iskra Shipyard občutite pomanjanje materialov, s katerim se sooča ves svet?
Seveda. Ravno za SAR plovila smo pravočasno rezervirali določene količine potrebnih materialov za gradnjo, kot je na primer aluminij, katerega cena je v zadnjih letih zrasla za več kot 200 odstotkov. Danes se odpadni aluminij prodaja dražje, kot je bila cena novega pred leti. Velika rast cen je tudi na področju motorjev, generatorjev, barv, raznih premazov, žic za varjenje in tako dalje. V Iskra Shipyardu smo se pravočasno organizirali in oblikovali signalne zaloge.

Kakšni so vaši obeti za prihodnost?
Hrvaško vidim kot državo, ki se bo v prihodnosti zelo razvila. Ne le na področju turizma, postala bo zanimiva za vlagatelje na svetovni ravni, vsekakor pa tudi za slovenske vlagatelje.

V šibeniški ladjedelnici je med 140 in 160 redno zaposlenih in še od 90 do 150 neposrednih kooperantov, skupaj zaposluje na območju Dalmacije okoli 500 ljudi.

Festivali, razstave, poezija ...

Prešernov dan s filmskimi klasikami
Slovenski filmski center je ob kulturnem prazniku na posebni spletni povezavi Baze slovenskih filmov na ogled ponudil tri kratke dokumentarne filme starejšega obdobja, legendarnih režiserjev in Badjurovih nagrajencev za življenjsko delo: *Cukrarna* režiserja Jožeta Pogačnika, *Barva spomina* režiserjev Jožeta Babiča in Giorgia Sestana ter *Slavica exception* režiserja **Maka Sajka**.

Ogrožene identitete
16. marca so v Etnografskem muzeju Istre v Pazinu odprli potujočo razstavo *Identity on the Line - Ugroženi identiteti,* ki prikazuje zgodbe, nastale kot posledice migracij v zadnjih 100 letih v Evropi. Razstava je nastala kot rezultat sodelovanja med muzeji v Sloveniji, Hrvaški, Danski, Norveški, Švedski, Poljski in Litvi.
Vsak muzej v sklopu projekta pripravlja svojo lokalno razstavo. Tako je v Muzeju novejše zgodovine Slovenije v Ljubljani razstava na enako temo z naslovom *Odjuga: Zgodbe o identitetah na prepihu*, ki v središče postavlja zgodbe priseljencev in njihovih potomcev iz republik nekdanje Jugoslavije v Sloveniji.

Dan poezije
Društvo za promocijo kulture Ritam misli Varaždin, ki ga vrsto let vodita **Ljubica Ribić** in **Milan Novak**, je v svečani dvorani Županijske palače v Varaždinu 20. marca pripravilo četrti pesniški maraton z naslovom S poezijo govorim, s katerim so obeležili svetovni dan poezije. Udeležili so se ga številni slovenski in hrvaški poeti in ljubitelji poezije, ki so nastopali z branjem svojih pesmi oz. pesmimi lokalnih avtorjev.
Kot znamenje solidarnosti z ukrajinskim ljudstvom so uvodoma prebrali nekaj pesmi ukrajinskih pesnikov. Ob dnevu poezije in da bi opozorili na pomen poezije v sodobnem času so udeleženci na Trgu Matije Gubca posadili drevo.

Zgodnja dela Tadeja Pogačarja v Zagrebu
24. marca so v zagrebškem Inštitutu za sodobno umetnost odprli razstavo zgodnjih del **Tadeja Pogačarja** z naslovom *Živali Hiše Ljudje*. Razstava Pogačarjevih zgodnjih del predstavlja njegovo ustvarjanje med leti 1975 in 1980. Fotografije in performansi iz tistega časa, ki so bili predstavljeni na razstavi in nekateri razstavljeni prvič, postavljajo vprašanja o kompleksnem odnosu med človekom, naravo in kulturo. Odprtje razstave je spremljal nastop skupine Srp, katere član je tudi Pogačar, kar je bil njihov prvi nastop po 20 letih.

Naprej v preteklost
Med 4. in 10. aprilom je letos četrtič zapored potekala skupna spletna promocijska akcija slovenskih muzejev in galerij z naslovom Naprej v preteklost, ki sta jo organizirala Skupnost muzejev Slovenije ter Služba za premično dediščino in muzeje pri Narodnem muzeju Slovenije. Tokrat tudi v znamenju 150. obletnice rojstva arhitekta Jožeta Plečnika in 20-letnica Poletne muzejske noči.
Ob tej priložnosti so za najmlajše skovali MiniMao igrarije, zabavne naloge na spletu, uganke in izzive, ki pomagajo pričarati muzejsko vzdušje kar doma ali v šoli.

ZagrebDox
Od 3. do 10. aprila je bil na festivalu dokumentarnega filma ZagrebDox predvajan tudi celovečerec *Odpuščanje* slovenske režiserke **Marije Zidar**. Na več festivalih nagrajen film spremlja usodo družine v albanskih hribih. Postavljen v sodobno Albanijo, je pronicljiv in pretresljiv prikaz patriarhalne družbe, ujete med napol pozabljeno preteklost in negotovo sedanjost.

Radijski aparati
Na otvoritvi razstave starih radioaparatov zasebnega zbiratelja **Duška Cvetojevića Didija**, ki so bili na ogled med 5. in 8. aprilom v madžarskem kulturnem centru Institut Lizst v Zagrebu, smo lahko opazili tudi nekaj starih slovenskih radijskih aparatov.

Avto-karikature
Center za kulturo in informacije je 25.aprila v avli zagrebške mestne uprave pripravil 15. mednarodni salon Avto-karikature. Tema letošnjega salona so bili štoparji. Prispelo je kar 497 karikatur iz 56 držav, prvo nagrado pa je dobil **Anton Buzeti** iz Slovenije. Razstava prispelih del je bila na ogled do konca marca.

Geometrična abstrakcija
Zamejski Slovenec iz Trsta dizajner **Sandi Renko** je od konca marca do 4. maja razstavljal v galeriji Zuccato v Poreču. Renko je v svetovnem merilu pomemben umetnik geometrične abstrakcije, ki svoja dela razstavlja v Italiji in po svetu. Leta 2021 je bil med finalisti Bienala Origins in Geometry, pomembnega svetovnega muzeja geometrijske umetnosti The Museum of Geometric and MADI Art iz Dallasa (ZDA).

Stanka Herak

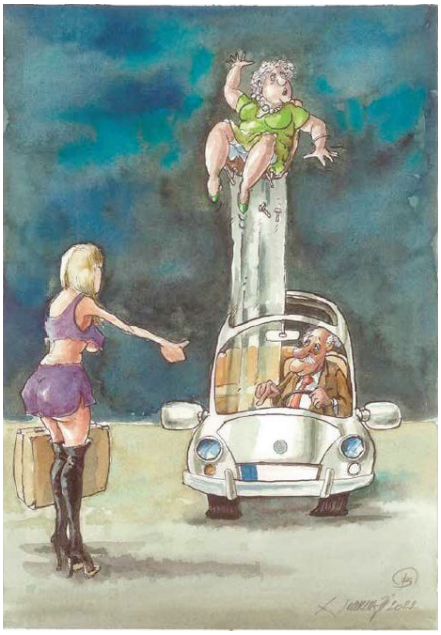

Na mednarodnem salonu Avto-karikature je prvo nagrado dobil slovenski karikaturist Anton Buzeti za šaljivo karikaturo *Zamenjava sovoznika*.

PRIPOROČAMO V BRANJE

Predstavljamo tri knjige slovenskih avtorjev

Tudi tokrat vam v branje priporočamo nekaj novejših del slovenskih avtorjev, dveh priljubljenih in večkrat nagrajenih pisateljev ter v mednarodnem merilu ugledne filozofinje in sociologinje. Vse tri knjige so del knjižnega fonda Osrednje knjižnice Slovencev na Hrvaškem v Karlovcu.

Predstavlja in v branje priporoča: **Vedrana Kovač Vrana, vodja Osrednje knjižnice Slovencev v RH**

Tone Partljič: Ljudje z otoka, Beletrina, 2021

Na otoku cvetja, kamor avtor na dopust in krajše obiske prihaja že skoraj 35 let, je prebivalcev vedno manj in so vedno starejši. Čeprav po vseh teh letih še ni prepričan, da dovolj dobro pozna morje, otok in njegove prebivalce, v svojih novelah slika usode ljudi, ki ga za zmeraj zaznamujejo. Zunaj dvomesečne turistične sezone, ko se spremenijo v natakarje, kuharje, taksiste in pobiralce pristojbin, so precej sami in osamljeni. Iz zemlje se v teh krajih težko kaj iztrga, tu ni zdravnikov in razen v turistični sezoni se tu ne da zaslužiti za življenje. Avtor v otočanih ne vidi le preprostih ljudi, ampak tudi njihov neizprosen boj za obstanek. To je tudi otok žensk: zgodbe o vdovah in čakajočih materah, ki so ostale same, ker so se njihovi možje in otroci podali v svet, da bi našli lažji in boljši način preživetja. Življenje ljudi majhnega otoka doživlja kot neke vrste jadransko balado, ki jo mojstrsko stke v prozo, polno atmosfere in življenja.

Tone Partljič (1940) je eden najbolj vsestranskih slovenskih literarnih ustvarjalcev. Z literaturo in pisanjem se je začel ukvarjati v šestdesetih letih. Objavil je mnogo odmevnih proznih in dramskih del ter scenarijev za televizijske in radijske igre in filme, za kar je prejel številne nagrade in priznanja: nagrado Prešernovega sklada, Levstikovo nagrado, Grumovo nagrado, Glazerjevo nagrado za življenjsko delo in leta 2016 veliko Prešernovo nagrado.

Goran Vojnović: Đorđić se vrača, Beletrina, 2021

Avgust 2017. Začenja se Evropsko prvenstvo v košarki in Marko Đorđić nenapovedano pride na Fužine. Prvič, odkar se je pred več kot desetimi leti preselil v Bosno, se vrača za nedoločen čas, morda celo za vedno. A v resnici ne ve, kaj bi počel na Fužinah. Njegov oče Radovan ima tumor na želodcu in čaka na operacijo, mama Ranka v skrbeh zanj in zase postaja živčna razvalina, njegovi prijatelji, Adi, Aco in Dejan, pa so raztreščeni po tem krasnem novem svetu, ki mu on sam več kot očitno ne pripada več. Adi se utaplja v drogah, Aco se je predal kriminalu, Dejan pa je izgubljen v Slovenskih Konjicah. Stare prijatelje tako vežejo le spomini. Z vsakim novim dnem, z vsako novo zmago slovenske košarkarske reprezentance postaja jasno, da Marko v Sloveniji nima več svojega mesta. Desetletje življenja v Bosni, zaznamovani z nacionalizmom in vojnimi travmami, predvsem pa nesrečna prva ljubezen, sta iz zmedenega najstnika naredila čustveno razsutega mladeniča, katerega notranji svet je zrcalna slika zunanjega.

Goran Vojnović (1980) je avtor uspešnic *Čefurji raus!, Jugoslavija, moja dežela* in *Figa*, trikratni kresnikov nagrajenec, prejemnik drugih slovenskih in mednarodnih priznanj, med drugim prestižne literarne nagrade angelus (2020). Vojnović je eden najbolj priljubljenih slovenskih pisateljev, tudi režiser, scenarist, kolumnist.

Dr. Renata Salecl: Strast do nevednosti, Mladinska knjiga, 2020

Nevednost ni le odsotnost ali nasprotje znanja, je tudi zamolčano védenje, namerno neznanje in še marsikaj. Dr. Renata Salecl, filozofinja in sociologinja, v novi knjigi raziskuje različne razsežnosti nevednosti. Zavestno ali nezavedno, pasivno ali aktivno neznanje ni nov fenomen niti ni v celoti nekaj negativnega. Kar se je spremenilo in je značilno za našo postindustrijsko in informacijsko dobo, je to, da smo konstantno izpostavljeni veliki poplavi informacij in dezinformacij. In ker je v tem preobilju informiranosti marsikdaj težko ločiti resnico od laži, se čedalje več ljudi zavestno odloča za nevednost. Renata Salecl raziskuje, kako se strast do nevednosti odraža na različnih področjih sodobnega življenja, od ljubezni, travm, bolezni, genetike, forenzične znanosti do velikega podatkovja. Kakšne koristi imajo posameznik in družba zaradi ignoriranja znanja? Kako se spreminja odnos neoliberalistične družbe do znanja strokovnjakov in do znanja nasploh? Nevednosti ne demonizira, pač pa podrobno raziskuje posledice njene uporabe ali zlorabe.

Dr. Renata Salecl je mednarodno uveljavljena filozofinja in sociologinja. Je redna profesorica in znanstvena svetnica, zaposlena na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani in redna gostujoča profesorica na več tujih univerzah ter od leta 2017 izredna članica Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU). Več njenih del je najprej izšlo v angleškem jeziku, šele nato v slovenskem. Njene knjige so prevedene v petnajst različnih jezikov. Redno piše tudi za različne evropske revije. V letu 2020 je pri Mladinski knjigi v novi zbirki Ergo izšlo njeno delo *Človek človeku virus*, v zbirki Kultura pa *Strast do nevednosti*.

Jezikovne drobtinice

Al' prav se piše Kijev ali Kijiv?

Marca so v naša življenja nenadoma vstopile novice o ruskem napadu na Ukrajino in trpljenju ljudi v še eni nesmiselni vojni. Za ukrajinska mesta so se tudi v slovenščini začeli pojavljati ukrajinski zapisi teh imen. Pa je to prav? Kaj pravi jezikovna stroka?

Več jezikih sveta so iz solidarnosti do Ukrajincev namesto ruskih oblik ukrajinskih krajevnih imen začeli uporabljati ukrajinske. Namesto Kijev in Lvov pišejo Kijiv in Lviv. To novost so mdr. sprejeli v britanskem javnem medijskem servisu BBC.

Slovenisti: upoštevati je treba tradicijo!
Slovenski jezikoslovci pojasnjujejo, da **slovenski zapisi *Lvov, Kijev, Harkov* ne izhajajo iz ruščine, ampak so takšni zaradi pravil slovenskega jezika**. Ne gre torej za uporabo ruskih imen, ampak slovensko podomačitev tujih morfemov. Za oblike, ki jih v ukrajinščini zapisujejo s pridevniško pripono -ov ali -ev, kot npr. ***Львів, Київ, Харків***, velja pravilo zapisa ***Lvov, Kijev, Harkov***-Podobno pravilo velja tudi v drugih slovanskih jezikih, navsezadnje tudi v ukrajinščini, kjer npr. poljska krajevna imena s pripono -ów in slovaška krajevna imena s pripono -ov podomačujejo z ukrajinsko pripono -iv (ukr. Krakiv, polj. Kraków; ukr. Rjašiv, polj. Rzeszów; ukr. Prjašiv, sk. Prešov).
Pri zemljepisnih imenih iz Ukrajine imamo dve pravili. Za imena, ki so bila **podomačena že** v **preteklosti**, velja, da jih je **v enaki obliki** priporočljivo uporabljati še naprej, zaradi ustaljenosti in identifikacijskih razlogov: npr. *Černovice* (za ukr. *Černivci*), *Zaporožje* (za ukr. *Zaporižžja*) ali *Černobil* (za ukr. *Čornobyl'*).
Za **manj znana imena** uporabljamo podomačeno obliko ukrajinskega imena, npr. *Melitopol, Ivano-Frankivsk, Makijivka, Žitomir, Rivne, Kremenčuk, Gorlivka*.
Več o tem in podrobnejše razlage si lahko preberete v Jezikovni svetovalnici ZRC SAZU: https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/5735/kijev-in-kijiv-lvov-in-lviv. Tam najdete tudi druga jezikovna pojasnila, npr: Ruska imena ukrajinskih mest in Ukrajinska in beloruska imena: uporabiti ruski zapis ali ne? Glede prečrkovanja iz cirilice v latinico pa so pravila zapisana v čl. 1114 Slovenskega pravopisa.

(jpt)

Kyiv **Kiev Київ** Kijev **Kiew Kijiv Ки́ев**
Kiev Київ Kijev **Kiew Kijiv Ки́ев** Kyiv
Київ Kijev **Kiew Kijiv Ки́ев** Kyiv **Kiev**
Kiew Kijiv Ки́ев Kyiv **Kiev Київ** Kijev

Slovenska beseda leta 2021 je PCT!

V zadnji številki Novega odmeva smo predstavili finalistke za slovensko besedo leta 2021. Tokrat poročamo o zmagovalki. To je kratica PCT, ki pomeni preboleli, cepljeni, testirani.

Izpolnjevanje PCT pogoja je bilo lani ključ, ki je v Sloveniji odpiral vsa vrata! Epidemija je zaznamovala tudi izbor za neologizem, novo slovensko besedo leta 2021. Zmagala je beseda **koronijec**, s katero opišemo rojenega v času pandemije in sploh generacijo otrok, rojenih v času koronavirusa.
Covid-19 je zaznamoval tudi druge podobne izbore po svetu. Pri ameriški založbi slovarjev Merriam-Webster so izbrali samostalnik vaccine (slov. cepivo), pri britanski založbi Oxford Languages pa žargonsko okrajšavo istega samostalnika vax. Nemška beseda leta je postal samostalnik *Wellenbrecher* (slov. valolom, hrv. valobran), ki so ga uporabljali ob uvajanju novih ukrepov ob novih valovih okužb.

RAZSTAVA V NUKU

Melita Vovk - portreti književnikov

Narodna in univerzitetna knjižnica hrani spomin slovenskega naroda, ki je zabeležen na mnogotere načine. Poleg tiskanega gradiva, ki ga v knjižnici nekako pričakujemo, pa hranimo tudi slovensko ustvarjalnost, ki ni zapisana le z besedami.

V letu 2020 je naša ustanova v dar prejela okoli 300 originalnih portretov, katerih avtorica je slikarka in ilustratorka Melita Vovk (1928-2000). Poleg slik, grafik in risb je ustvarila tudi mnoge ilustracije, ki krasijo več kot osemdeset knjižnih izdaj, karikature in portrete ter sodelovala v številnih gledaliških in lutkovnih predstavah. Za svoje delo je leta 2010 prejela nagrado Hinka Smrekarja za življenjsko delo.
Podobe ustvarjalcev, ki nam jih je v hrambo zaupala umetničina hči **Ejti Štih**, prav tako slikarka, predstavljamo na razstavi *Vsak portret neponovljiv, enkraten svet* - risbe Melite Vovk. Besede iz naslova je slikarki namenil pesnik **Boris A. Novak**, ki ji je posvetil pesem *Zamirajoči sonet za Melito Vovk, čebelarka podob*.
Portreti udeležencev mednarodnih srečanj PEN na Bledu so nastali večinoma v 90. letih, odlični portreti slovenskih književnih ustvarjalcev pa v 50. letih prejšnjega stoletja. Prejeli smo tudi časopisne izrezke, fotografije, brošure PEN in podobno dokumentarno gradivo, ki je v veliko pomoč pri postavljanju zbirke v širši kontekst blejskih srečanj in identificiranju neznanih ali neimenovanih portretov.
Portretiranci so upodobljeni bodisi s širokim naborom likovnega medija, od svinčnika, kemičnega svinčnika, flomastra, uporabljeno je lahko belo prekrivno sredstvo (korektor), oglje, kroglično pisalo ali voščenke ali pa so narisani zgolj s svinčnikom ali flomastrom. Odražajo minljivost trenutka ustvarjenega in enkratnost ujete podobe portretiranca. Nekateri portreti so že bili razstavljeni, mnogi pa so pred oči javnosti stopili prvič.
Razstava je v NUK na ogled do 9. maja 2022.

Helena Janežič

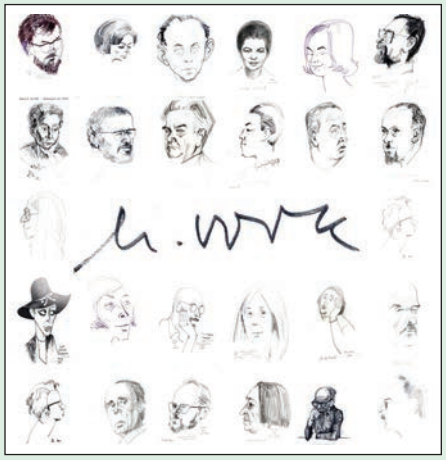

Melita Vovk je portretirala številne udeležence mednarodnih srečanj PEN na Bledu.

Leto 2022 - Plečnikovo in Tartinijevo leto

23. januarja je minilo 150 let od rojstva arhitekta Jožeta Plečnika, 8 aprila pa 330 let od rojstva skladatelja in violinista Giuseppeja Tartinija. Slovenska vlada je zato leto 2022 razglasila za Plečnikovo in Tartinijevo leto, ki ga bodo zaznamovali številni priložnostni dogodki v spomin na oba pomembna moža, ki sta prispevala pomemben delež k slovenski kulturi in ustvarjalnosti. Prvi je zaznamoval arhitekturno krajino Slovenije in deloma tudi srednje Evrope, drugi pa je zapustil okoli 130 violinskih koncertov.

Jože Plečnik (Ljubljana, 23. januar 1872 – Ljubljana, 7. januar 1957)

Z izjemnim opusom je Plečnik zaznamoval Ljubljano in arhitekturno krajino Slovenije, a tudi Dunaj, Prago in Beograd. V kratkem obdobju med obema svetovnima vojnama in po njej do svoje smrti leta 1957 je preoblikoval Ljubljano iz obrobnega mesta v simbolno narodno prestolnico, upoštevajoč potrebe njenih prebivalcev. V procesu preureditve Ljubljane je naravne, arhitekturne, zgodovinske in nesnovne kvalitete prostora povezal v niz javnih prostorov (trgi, parki, ulice, sprehajališča, mostovi) in javnih objektov (knjižnica, cerkvi, tržnice, poslovilni kompleks).

Zaradi svojega edinstvenega in celostnega pristopa k oblikovanju stavb in prostorov je Plečnik pomemben vzor in navdih za sodobno arhitekturno produkcijo po vsem svetu.

S sakralnimi objekti, memorialno arhitekturo in urbanistično ureditvijo je oplemenitil slovensko krajino vse od Prekmurja (Bogojina, Grad) in Štajerske prek Koroške (Črna na Koroškem) in Gorenjske (Kamnik, Kranj) do Posočja (Ponikve, Srpenica) do Vipavske doline. Premišljeno je uporabljal lokalne materiale in jih kombiniral z novimi.

Plečnikova cerkev sv. Mihaela v Črni vasi na Barju. Foto: www.kraji.eu

Mednarodno so se Plečnikova dela uveljavila s predstavitvijo v pariškem centru Pompidou leta 1986 (kustos arhitekt **Boris Podrecca**), ki so ji sledile številne razstave, knjige in objave člankov v strokovnih revijah.

Plečnik je zaradi svojega edinstvenega in celostnega pristopa k oblikovanju stavb in prostorov postal tudi pomemben vzor in navdih za sodobno arhitekturno produkcijo po vsem svetu. Plečnikovi učenci so nadaljevali arhitektovo delo in prispevali k temu, da njegov značilni arhitekturni izraz ni v celoti utonil v pozabo zaradi povojne socrealistične in funkcionalistične preobrazbe prostora, so zapisali na ministrstvu za kulturo.

Lani so bila izbrana Plečnikova dela v Ljubljani vpisana na Unescov seznam svetovne dediščine. To je, kot so poudarili v vladi ob razglasitvi Plečnikovega leta, visoko mednarodno priznanje za varovanje in vrednotenje arhitekturne dediščine, ki je pomembna za vse človeštvo, obenem pa zaveza za njeno še skrbnejše varovanje in vključevanje v sodobno življenje. Na UNESCOV seznam svetovne dediščine med drugim spadajo tudi: cerkev. sv. Frančiška Asiškega v Šiški in sv. Mihaela v Črni vasi.

Giuseppe Tartini (Piran, 8. april 1692 – Padova, 26. februar 1770)

Prvo znanje je Tartini nabiral v oratoriju piranskih očetov Filipinov. Vpisali so ga na Collegio Dei Padri delle scuole Pie v Kopru. Čeprav je oče želel, da bi postal duhovnik, je študij nadaljeval na pravni fakulteti v Padovi. Po Padovi se je zatekel v Assisi, kjer je študiral violino in osnove kompozicije. Igral je v raznih gledaliških orkestrih in nastopal tudi kot solist. Leta 1721 je bil povabljen na mesto prvega violinista in koncertnega mojstra v baziliki sv. Antona v Padovi. Leta 1728 je ustanovil slovito violinsko šolo. Leta 1770 je umrl v Padovi. Pokopan je v cerkvi sv. Katarine.

Tartinijev spomenik v Piranu.
Foto: www.pomorskimuzej.si

Zapustil je obsežen opus: okoli 130 koncertov in prek 170 sonat za violino. Njegovo najslavnejše delo je sonata Vražji trilček, ki velja za eno najbolj znanih in najbolj zahtevnih evropskih skladb za violino.

Tartinijevo najslavnejše delo je sonata Vražji Trilček, ki velja za eno najzahtevnejših skladb za violino.

V Piranu je ohranjena Tartinijeva rojstna hiša, pred hišo je osrednji piranski trg, ki nosi ime po njem in sredi trga je znameniti Tartinijev spomenik. Poleg violine je v Piranu in Kopru ohranjen velik del skladateljeve zapuščine, ki je v lasti Pokrajinskega muzeja v Kopru.

dab, poj

OBLETNICA

Anton Aškerc (1856 – 1912)

Junija bo minilo 110 let od smrti Antona Aškerca, slovenskega pesnika, duhovnika in arhivista, velika domoljuba, panslavista in svobodoljuba.

Ni povsem jasno, ali se je Anton Aškerc (prvorojenec) res rodil v materini domači hiši na Globokem ali v očetovi hiši na

Anton Aškerc. Foto: www.tdrt.si

Senožetih pri Rimskih Toplicah, kjer je tudi preživel otroška leta. Ni pa dvoma o datumu; rodil se je 9. januarja 1856.

Bil je kmečkega rodu, pri dvanajstih je izgubil mater, na katero je bil zelo navezan. Po gimnaziji v Celju se je vpisal na bogoslovje v Mariboru. Za študij teologije se je odločil zato, ker je bil to edini finančno dostopen študij in ker je menil, da se bo s študijem teologije osvobodil verskih dvomov, saj bo tu imel čas in mir za raziskovanje najglobljih vprašanj življenja. Že med študijem je preučeval tudi druge, zlasti orientalske religije in verske filozofije. Ko je postal duhovnik, je ugotovil, da mu ta poklic ne ustreza najbolj oz. ga ne veseli. Najbrž tudi zaradi nesoglasij in sporov s predstojniki, ki so ga zaradi nazorov, svojeglavega opravljanja verskih obredov in nesoglasij z verniki premeščali po različnih štajerskih krajih. Bil je narodno zaveden, slovanofil in nasprotnik germanizacije, zaradi česar so ga napadali nemški krogi.

Leta 1898 se je sprl z mariborskim škofom in odločil se je za predčasno upokojitev. Nato si je našel službo kot mestni arhivar na ljubljanskem magistratu. Rad je potoval po vzhodnih deželah, doživetja je popisoval v potopisih. Od leta 1900 do leta 1902 je bil urednik Ljubljanskega zvona. Anton Aškerc je bil nenehno v sporu s politiki, Cerkvijo in tudi s književniki, saj se je celo svoje življenje boril za svobodo, za priznanje in za blagostanje svojega naroda ter s pesmijo opozarjal na socialne krivice.

Svojo literarno pot je začel s pisanjem besedil, po letu 1882 pa je prešel na epske teme. Njegove postromantične pesmi izražajo njegovo domoljubje, ljubezen in verske dvome. Njegove teme balad in romanc izhajajo iz slovenske in slovanske zgodovine, Svetega pisma, ljudskega izročila in sodobnega življenja. Bil je pod močnim vplivom literarnega realizma, napisal je nekaj svojih najbolj znanih pesmi v tem slogu, vendar ni nikoli popolnoma zavrnil postromantike.

Aškerc je svoje pesmi objavljal v reviji Ljubljanski zvon pod psevdonimom Gorázd iz

Aškerc je bil nenehno v sporu s politiki, Cerkvijo in tudi s književniki, saj se je celo svoje življenje boril za svobodo, za priznanje in za blagostanje svojega naroda ter s pesmijo opozarjal na socialne krivice.

leta 1881, svoje pravo ime pa je uporabil v svoji prvi pesniški zbirki Balade v romanci ("Balade in romance"), ki je izšla leta 1890. Bralstvo in kritiki so njegove pesmi toplo sprejeli, vendar so ga kritizirali novi katoliški politični aktivisti. Kot vodilni pesnik slovenskega realizma je v realističnih epskih in epsko-liričnih pesmih izražal borbeni liberalizem in domoljubje, pa tudi nemir, ki ga povzroča neskladje med njegovim poklicem in prepričanjem ter položajem, v katerem se je znašel slovenski narod. Zaradi dvomov o katoliških dogmah in iskanja prave etike v zgodnjem krščanstvu in orientalski filozofiji je bil ostro napaden v klerikalnem tisku. Čeprav je kot urednik Ljubljanskega zvona promoviral moderniste, so mu kasneje očitali, da je vztrajal pri preživelih idejah. Njegov ugled, zelo visok v dobi realizma, je močno upadel z nastopom Otona Župančiča, Ivana Cankarja in drugih modernih pesnikov. Njegova pomembnejša dela so: Balade in romance (1890), Lirska in epska poezija (1896), Nova poezija (1900), Izmajlov, Red sv. Juraj, Tujka (1900), Četrti zbornik poezij (1904), Zlatorog (1904), Mučeniki (1906), Jadranski biseri (1908), Akropolis in piramide (1909), Pesnitve: peti zbornik (1910) , Poslednji Celjan, (1912).

Umrl je v Ljubljani, 10. junija 1912 v 56. letu starosti. Pokopan v grobnici Pisateljskega društva pri sv. Krištofu.

(sh)

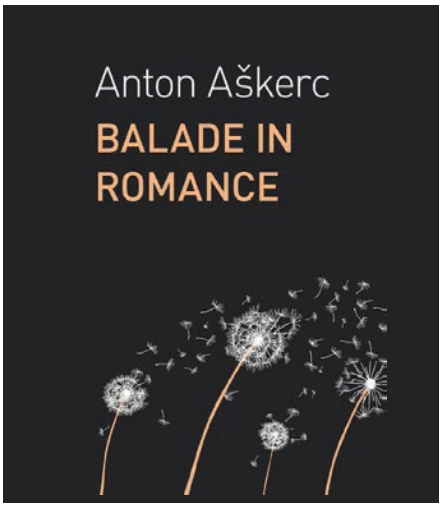

Naslovnica Balad in romanc.

Aškerčeva domačija na Senožetih. Foto: www.tdrt.si

Na Gorenjskem je fletno in okusno

Ko sem pred kratkim v svoji prepolni „stanovanjski knjižnici“ po dolgoletnem zbiranju različnih knjig, največ sicer s področja umetnosti, želela narediti več reda in se tudi spomniti, kaj vse se je v desetletjih nabralo, mi je v roke prišla knjiga *Na Gorenjskem je fletno in okusno,* avtorjev **Janeza Bogataja** in **Lee Kužnik**. V njej so številni recepti z Gorenjske, ki so tudi ilustrirani z lepimi fotografijami, enako tudi s fotografijami gorenjskih krajev.

Knjiga *Na Gorenjskem je fletno in okusno* je razdeljena na dva dela: v prvem so predstavljena nekatera starejša pričevanja o prehranjevanju na Gorenjskem, značilnosti vsakdanjega in prazničnega prehranjevanja, prehranjevanje ob različnih opravilih ter povezanost hrane z razvojem turizma na Gorenjskem. V drugem delu pa so zbrani in zapisani recepti značilnih vsakdanjih in prazničnih jedi. Zbrane so v desetih gorenjskih regijah ali območjih: Mengeš, Kamnik, Škofja Loka in Poljanska dolina; Selška dolina; Kranj, Besnica, Naklo; Šenčur, Preddvor, Kokra, Jezersko; Tržič in okolica; Žirovnica, Begunje, Lesce; Bled, Radovljica; Bohinj; in dolina (Jesenice, Dovje, Mojstrana, Kranjska Gora, Rateče).

Iz poglavja naslovljenega Podoba raja Bled in Radovljica smo za naše bralce izbrali recepta za **rájželjc** in kultne Blejske kremne rezine.

Rájželjc

Včasih je bila to hrana kmečkega človeka in revnejših ljudi, danes pa je prijetna popestritev jedilnika in predstavlja kulinarični užitek.

Sestavine: telečji rajželjc, telečja mrežica,

4 žemlje, malo mleka, 5 jajc, čebula, sol, poper, česen, majaron, timijan, peteršilj.

Rajželjc obarimo in zmeljemo. Primešamo v mleku namočene žemlje, prepraženo čebulo, začimbe in jajca. Dobro premešamo. Na delovni površini pogrnemo mrežico, ki smo jo pred tem namočili v mlačni vodi, nanjo položimo v štruco oblikovano maso in zvijemo. Zavito štruco položimo na pekač in pečemo eno uro. Pečeno narežemo na rezine in uživamo s krompirjevo solato.

Blejske kremne rezine ali kremšnite

Čeprav ji vsi rečemo kremšnita, vemo, da je to kremna rezina. Na Bledu rezine pripravljajo vse od leta 1953. Pravijo, da je za kremne rezine treba imeti roko ter da jih je treba delati s srcem in predanostjo, drugače niso tako okusne.

Potrebujemo: 2 kosa listnatega testa

Nadev: 7 rumenjakov, 17 dag sladkorja, 1 vanilijev sladkor, 3 jedilne žlice ruma, malo mleka, ki ga vzamemo od 1,5 l mleka, sok 1 limone, 22 dag moke, 7 beljakov, 18 dag sladkorja, 0,5 l rastlinske smetane za stepanje, 0,5 l sladke smetane.

Rumenjake s sladkorjem zmešamo s stepalnikom v gladko maso, dodamo vanilijev sladkor in rum, malo mleka, sok ene limone ter postopoma dodajamo moko.

1,5 l mleka zavremo v večji posodi in vanj vlijemo maso. Ves čas stepamo z mešalnikom in kuhamo 13 minut. Pazimo, da se ne prismodi. Posebej naredimo sneg iz beljakov in 18 dag sladkorja. Dodamo ga kuhani masi, dobro premešamo in zlijemo v pekač, obložen s pečenim listnatim testom. Ko se masa ohladi, jo premažemo s stepeno smetano, na vrh pa položimo plast pečenega listnatega testa in posujemo s sladkorjem v prahu.

Polona Jurinić, akm

MODRE MISLI

Kar človek sam prisluži, najbolje obrne.

Kazen ne popravi nobene krivice, prepreči pa sto novih.

Kdor jezika špara, kruha strada.

Kdor prej pride, prej melje.

Ne hvali dneva pred večerom.

Smeh je pol zdravja.

Vrlina ne cveti, a bogate sadove rodi.

Vsaka pesem se enkrat izpoje.

Boljše je iti lačen spat kot z dolgovi vstat.

Da se resnica prav spozna, je treba slišati dva zvona.

Kostarika - naravni biser srednje Amerike

Pred tedni je ena izmed učenk, ki obiskujejo tečaj slovenskega jezika v Slovenskem domu obiskala Kostariko, deželo v srednji Ameriki, znano po izjemni raznolikosti in biotski raznovrstnosti, čistem okolju, čudovitih plažah tako v Pacifiškem oceanu kot Karibskem zalivu in prijaznih ljudeh, ki so nam vsem lahko vzor pri skrbi za naravno okolje. Za Novi odmev je naša tečajnica opisala svoja doživetja te srednjeameriške države.

Pura Vida!

V času, ko človeštvo vse bolj skrbi uničevanje planeta Zemlje in ko so se začele pojavljati informacije o morebitnem napadu Rusije na Ukrajino, sem imela priložnost obiskati državo, ki veliko pozornosti namenja ohranjanju narave, skrbi za floro in favno, kjer je lov prepovedan in v kateri so leta 1948 ukinili vojsko. Ali res obstaja taka država? Ja, imenuje se Kostarika in leži v Srednji Ameriki. Tistična narava! Bujna vegetacija, tropski gozdovi, karibske in pacifiške plaže, reke, živali, rastline...

Ozemlje Kostarike pokriva le tri stotinke našega planeta, a je po gostoti vrst oz. po biotski raznovrstnosti med 20. najbogatejšimi državami na svetu. Kostarika ima skoraj pol milijona različnih vrst, kar predstavlja 4 odstotke biotske raznovrstnosti celega planeta.

Naše potovanje po Kostariki smo začeli

Lenivec v Nacionalnem parku Corcovado.

kosi, kot sami sebe imenujejo prebivalci te države, so sproščeni ljudje, brez odvečnih skrbi. Kako bi lahko bili drugačni, saj živijo v (skoraj pravem) raju na zemlji. Prvi besedi, ki jih boste slišali od ljudi v tej državi, sta "Pura Vida", kar v dobesednem prevodu pomeni čisto življenje. V Kostariki je to pozdrav dobrodošlice, poslovilni pozdrav, odgovor na vprašanje "kako si?", vzklik ob veseli priložnosti in podobno. Pravzaprav sta besedi Pura Vida način, s katerim domačini dokazujejo, kako zelo cenijo življenje.

V pragozdu

Čeprav me na potovanjih običajno privlačita zgodovina in kulturna dediščina države, ki jo obiščem, tokrat temu ni bilo tako. V ospredju je bila narava. Fantaz raftingom na 108 km dolgi reki Pacuare, ki se izliva v Karibsko morje. To je reka od 1. do 4. stopnje na mednarodni težavnostni lestvici in ena izmed petih najboljših rek za rafting na svetu. Večina nas ni imela veliko izkušenj z raftingom. Ko smo si oblekli kopalke in se spravili v čolne, smo imeli na začetku nekaj treme, ki pa je hitro izginila in dva dni raftinga z najboljšimi skiperji na svetu sta minila kot nora zabava. Da bi bila zabava v tropskem gozdu še bolj divja in doživetje še bolj razburljivo, so naredili adrenalinski zipline s sedmimi jeklenicami, na katerih letiš kot ptica nad in med krošnjami dreves ali pa se strmo spuščaš proti reki. Čudovita izkušnja! Spanja v pragozdu se ne da opisati drugače kot nepozabno. Hiše z lesenimi podi in strehami, ki imajo namesto sten mreže proti komarjem, so obkrožene z gostim gozdom in ponujajo pravo doživetje narave. Ponoči poslušaš zvoke gozda, prebudi te ptičje petje in iz postelje opazuješ drevesa banan in krošnje različnih dreves.

Še aktivni vulkani

Po treh dneh je bilo težko zapustili tropski gozd, vendar je bil čas za nadaljnje raziskovanje lepot dežele. Čakal nas je vulkan Arenal, eden od desetih še aktivnih vulkanov v Kostariki. Kopenska masa Kostarike je nastala kot posledica vulkanskih dejavnosti pred 75 milijoni let, a se vulkanske aktivnosti še zmeraj nadaljujejo. Ker je Arenal aktiven vulkan, se nanj ni mogoče povzpeti, ob vznožju pa obstajajo poti za sprehod med črnimi kamni in neverjetnimi rastlinami. Območje je znano tudi po termalnih vrelcih, zato smo vsak prosti trenutek v hotelu izkoristili za kopanje v bazenih.

V parku Mistico Arenal Hanging Bridges smo imeli priložnost doživeti hojo po visečih mostovih med krošnjami in opazovati gozd pod nogami.

Peščene plaže na pacifiški obali

Po razgledu notranjosti države smo se preselili na pacifiško obalo. V Nacionalni park Manuel Antonio, ni tako enostavno vstopiti, vstopnice se lahko kupi le na spletni strani parka pred prihodom, na vhodu pa vas varnostniki temeljito pregledajo, saj v park prepovedano prinašati hrano in plastične vrečke. Meni je bila največja atrakcija v parku lenivec, ki s svojim počasnim gibanjem visoko v krošnjah res opravičuje svoje ime. Uživanje na čudovitih

Kostarika ima površino 51.000 kvadratnih kilometrov in je po velikosti 126. država na svetu. V njej živi cca 4,9 milijona prebivalcev.

Plaža na Pacifiški obali.

plažah parka se konča ob 15. uri, park pa se zapre ob 16. uri. In če nimate ure na roki, vas čuvaji opozorijo s svojimi piščalkami. Čeprav je težko oditi iz takega raja, vas tolaži dejstvo, da bodo živali preživele prosto popoldne, ne da bi jim radovedni turisti motili mir.

Na koncu potovanja nas je čakal Nacionalni park Corcovado na polotoku Osa. Prihod v hotel ni bil običajen prihod po asfaltirani cesti, saj smo se izkrcali iz avtobusa v pristanišču na reki Sierpe in se vkrcali v čoln. Uživanje v hitri vožnji po reki je spremljalo glasno kričanje v ovinkih, kapitan pa nas je nagradil z vstopom v izliv reke in z vožnjo skozi mangrovo močvirje. Hitra vožnja se je nadaljevala tudi ko smo se zapeljali v ocean in spretno izogibali valovom. Ko smo med gostimi drevesi na obali zagledali strehe bungalovov, nam je kapitan povedal, da smo prišli. Toda v naših očeh je bil velik vprašaj „Kje bomo pristali?“, saj nismo videli nikakršnega pomola, samo neskončno peščeno plažo. „Tukaj“, so povedali, „sezujte čevlje in zavihajte nogavice“. Vaaau, skušam si predstavljati, kakšna bi bila naša jadranska obala, če bi prepovedali gradnjo pomolov in betonskih kopališč.

Kostarika je znana po bujni vegetaciji, tropskih gozdovih, izjemni biotski raznovrstnosti, čistih rekah, prekrasnih karibskih in pacifiških plažah. Za razliko od prebivalcev mnogih drugih dežel, se Kostaričani zavedajo bogastva, ki jim ga je dala narava in zanj tudi skrbijo.

“Plastika je nevarna za želve!”

Park Corcovado nas je razveselil s čudovitimi gozdnimi potmi, kopanjem v malem jezeru pod slapom, srečali smo kapibaro, krokodila, lenivca, belonose koate, opazovali rdeče in modre are, pelikane, različne pajke in netopirje. Ko smo se naslednji dan z ladjo peljali proti otoku Cano na potapljanje, smo videli kite in dve vrsti delfinov. Kapitan je ustavil ladjo in nam dal dovolj časa, da smo uživali v njihovi igri. Ustavil se je tudi zato, da bi iz morja pobral plavajočo plastično vrečko. „Plastika je nevarna za želve“, je zaskrbljeno rekel. Tudi to dejanje dokazuje, koliko domačini cenijo svojo deželo in svojo naravo. Vse, kar je lepo, hitro mine in tako se je tudi naše 14-dnevno bivanje v Kostariki hitro končalo. Nekaj dni po vrnitvi v Zagreb se je začela vojna v Ukrajini, potem še govorice o tretji svetovni vojni in zdaj bi najraje spakirala svoj nahrbtnik in se vrnila v pragozd.

Željka Grbac

Pogled na reko Pacuare iz deževnega gozda. Vse foto: Željka Grbac

POLITIČNA SVETOVALNICA

Konec romantičnih časov

Ne vem, kako pozorne bralke in kako natančni bralci ste, a v lanski oktobrski številki vašega in mojega glasila Novi odmev sem pisal o skrajni zaskrbljenosti, ko so iz Ljubljane in še posebej Zagreba vrhunski politiki tulili, da imamo fantastične odnose. Še nikoli takšne. To je vedno znak za alarm. Poznavajoč slovensko politiko lahko danes (ne)previdno napovem, da po naši volilni nedelji takšni ne bodo več.

Vjeseni sem pisal o skrajno sumljivi servilnosti slovenske vladajoče politike in izjavah z obeh strani meje, da sta »Slovenija in Hrvaška z zrelim pristopom pripeljali odnose v zelo dobro fazo«, pa da sta »državi vzpostavili sijajen dialog, odlično komunikacijo in sodelovanje. Ne vem, kako je na Hrvaškem, a pri nas to vzbudi skrajno previdnost. Še posebej, ko hrvaški premier **Andrej Plenković** govori o vprašanju meje, ki da jo bodo uredili še v tem, njegovem mandatu. Želje so eno, resničnost pa nekaj povsem drugega. Mejnega vprašanja v tem mandatu ne bo rešil, ker njegovega partnerja in prijatelja v Sloveniji ni več, z **Robertom Golobom, Tanjo Fajon** in **Luko Mescem** bodo na oblasti kmalu tisti, ki v celoti priznavajo arbitražno sodbo in za katere je mejno vprašanje končano. Plenković ima torej, vsaj kar zadeva bilateralne odnose, težavo.

Foto: Sašo Bizjak, Večer

Za Hrvaško romantični časi, ko je na eni strani HDZ, na drugi pa SDS, postajajo dobri in sladki spomini. Na čase, ko so slovenski nacionalni interesi trpeli, hrvaški pa cveteli. Ne vem, če se spomnite, ampak naj še enkrat razložim. Začelo se je s sporazumom Drnovšek-Račan, najbrž najboljšim in najširšim sporazumom, ki je imel ambicijo pospraviti z dnevnega reda vsa odprta vprašanja in državi utiriti v smer prijateljstva in zavezništva. Sporazum je nekega dne – na veliko veselje Zagreba - na Brionih izginil, pod sporazum, ki ga je odpravil, sta se podpisala premiera iz HDZ in SDS. Ista premiera – eden je v nedeljo izgubil volitve, za drugega sploh ne vem, ali je ta trenutek še za rešetkami – sta se spet drugič na Bledu strinjala, da bi mejo reševali pred Meddržavnim sodiščem v Haagu. Tam, kjer bi Hrvaška lahko iztržila največ.

In ker naš premier ni maral arbitraže, niti sodbe ne (še danes ne vemo točno, zakaj), v svojem dveletnem mandatu ni manjkalo tihih opozoril iz resnih slovenskih diplomatskih krogov, da se znova pripravljajo rešitve, pri katerih jo bodo skupili slovenski nacionalni interesi. Vladi sta se na hitro odločili, da bosta odprta vprašanja reševali brez javnosti, v okviru tihe diplomacije. Ni manjkalo opozoril, da bodo nastopile težave – izkušeni diplomati so opozarjali prav na dejstvo, da jo v kombinaciji SDS-HDZ skupijo domači nacionalni interesi in da ne gre prezreti pregovorne hrvaške neverodostojnosti, ki se najbolj izrazito kaže v nespoštovanju mednarodnega prava - govorimo seveda o arbitražni sodbi.

Če se je upravičeno ugibalo, da bi lahko prišlo do skupnega miniranja arbitražne sodbe – kar bi bila nadvse zahtevna operacija – se je na koncu končalo z nekoliko manjšim popuščanjem, ki pa je bilo znova povezano z mejo. Januarja so hrvaški ribiči za zaprtimi vrati v Umagu izvedeli, da bodo kmalu smeli v ribolov tudi v slovensko teritorialno morje do Kopra, slovenski pa v hrvaško do Umaga. Izkušeni diplomati so se spet držali za glavo. Do formalnega dogovora sicer ni prišlo.

Zdaj je romantike za vsaj štiri leta konec, v Sloveniji na oblast prihaja proevropska linija, ki zagovarja vladavino (mednarodnega) prava in s tem spoštovanje arbitražne sodbe. Napovemo lahko pretežno oblačne odnose s hladnejšo fronto, kakšno vreme pa bo na področju schengenskega območja, pa je težko napovedati. Če bo nova slovenska vlada konsistentna, bodo za Zagreb nastopile težave: kako lahko v tako pomemben sistem vstopi država, ki ne spoštuje mednarodnega prava, ki ne priznava razmejitve med članicama EU in ki ima, ne nazadnje, odprto vprašanje meje s Srbijo in BiH? Kako bo ta država lahko varovala zunanje meje EU, če te niso določene?

Penina, ki jo tako radi odpirajo v Zagrebu, bo morala za nekaj časa nazaj v hladilnik.

Rok Kajzer, Večer